

Vývoj exportu Řecka a Irska po vstupu do ES

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Petr Strejček, Ph.D., MBA

Gabriela Vávrová

Brno 2017

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Petru Strejčkovi, Ph.D., MBA za vstřícnost, čas, cenné rady a odborné vedení mé bakalářské práce. Zároveň bych ráda poděkovala své rodině za finanční podporu, trpělivost a povzbuzování po celou dobu studia.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Vývoj exportu Řecka a Irska po vstupu do ES** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 15. května 2017

Abstract

Vávrová, G. Development of export of Greece and Ireland after they joined the EC. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2017.

Bachelor's thesis is focused on the analysis of development of export of Greece and Ireland after they joined the European Community in eight selected years (within the period from 1967 to 2014). Those years were selected according to historical, political and economic events in the World, which affected the economy of both countries. Objective of the thesis is to analyse, if changes in the structure and volume of export baskets can affect the economy of countries and may indicate its revival in case of any crisis.

Keywords

Export, Greece, Ireland, economy, export basket, GDP, crisis.

Abstrakt

Vávrová, G. Vývoj exportu Řecka a Irska po vstupu do ES. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017.

Bakalářská práce se zabývá zkoumáním vývoje exportu Řecka a Irska po vstupu do Evropského Společenství v osmi vybraných letech (v období od roku 1967 do roku 2014). Tyto roky byly vybrány v závislosti na historickém, politickém i ekonomickém dění ve světě, které mělo dopad na ekonomiku obou zemí. Cílem práce je analyzovat, zda změny ve struktuře a objemu exportních košů mají dopad na ekonomiku států a mohou být indikátorem jejího oživení v případě krize.

Klíčová slova

Export, Irsko, Řecko, ekonomika, exportní koš, HDP, krize.

Obsah

1	Úvod	15
2	Cíl práce a metodika	17
2.1	Cíl práce.....	17
2.2	Metodika.....	17
3	Vývoj exportu Irska a Řecka	19
3.1	Rok 1967: Období před vstupem obou zemí do ES.....	19
3.1.1	Irsko.....	20
3.1.2	Řecko.....	23
3.1.3	Shrnutí.....	24
3.2	Rok 1973: Vstup Irska do ES.....	25
3.2.1	Irsko.....	26
3.2.2	Řecko.....	28
3.2.3	Shrnutí.....	30
3.3	Rok 1981: Vstup Řecka do ES.....	31
3.3.1	Irsko.....	32
3.3.2	Řecko.....	33
3.3.3	Shrnutí.....	36
3.4	Rok 1990: Meziobdobí	37
3.4.1	Irsko.....	38
3.4.2	Řecko.....	40
3.4.3	Shrnutí.....	42
3.5	Rok 2002: Vstup zemí do měnové unie	42
3.5.1	Irsko.....	43
3.5.2	Řecko.....	46
3.5.3	Shrnutí.....	49
3.6	Rok 2005: Meziobdobí	50
3.6.1	Irsko.....	50
3.6.2	Řecko.....	51

3.6.3	Shrnutí.....	53
3.7	Rok 2009: Velká finanční krize	54
3.7.1	Irsko.....	54
3.7.2	Řecko.....	57
3.7.3	Shrnutí.....	59
3.8	Rok 2014: Současná situace	60
3.8.1	Irsko.....	60
3.8.2	Řecko.....	62
3.8.3	Shrnutí.....	65
4	Diskuze	66
5	Závěr	69
6	Literatura	70
A	Klasifikace dle SITC	75

Seznam obrázků

Obr. 1	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1967	22
Obr. 2	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1967	24
Obr. 3	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1973	27
Obr. 4	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1973	29
Obr. 5	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1981	33
Obr. 6	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1981	35
Obr. 7	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1990	39
Obr. 8	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1990	41
Obr. 9	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2002	45
Obr. 10	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2002	48
Obr. 11	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2005	51
Obr. 12	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2005	52
Obr. 13	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2009	56
Obr. 14	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2009	58
Obr. 15	Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2014	62
Obr. 16	Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2014	64

Seznam tabulek

Tab. 1	Klasifikace SITC Irska v roce 1967	22
Tab. 2	Klasifikace SITC Řecka v roce 1967	23
Tab. 3	Shrnutí ekonomických ukazatelů 1967	24
Tab. 4	Klasifikace SITC Irska v roce 1973	27
Tab. 5	Klasifikace SITC Řecka v roce 1973	29
Tab. 6	Shrnutí ekonomických ukazatelů 1973	30
Tab. 7	Klasifikace SITC Irska v roce 1981	32
Tab. 8	Klasifikace SITC Řecka v roce 1981	35
Tab. 9	Shrnutí ekonomických ukazatelů 1981	36
Tab. 10	Klasifikace SITC Irska v roce 1990	38
Tab. 11	Klasifikace SITC Řecka v roce 1990	40
Tab. 12	Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 1990	42
Tab. 13	Klasifikace SITC Irska v roce 2002	45
Tab. 14	Klasifikace SITC Řecka v roce 2002	48
Tab. 15	Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2002	49
Tab. 16	Klasifikace SITC Irska v roce 2005	50
Tab. 17	Klasifikace SITC Řecka v roce 2005	52
Tab. 18	Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2005	53
Tab. 19	Klasifikace SITC Irska v roce 2009	55
Tab. 20	Klasifikace SITC Řecka v roce 2009	57
Tab. 21	Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2009	59
Tab. 22	Klasifikace SITC Irska v roce 2014	61

Tab. 23	Klasifikace SITC Řecka v roce 2014	64
Tab. 24	Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2014	65
Tab. 25	Klasifikace SITC, Rev. 4	75

1 Úvod

Předmětem této práce je zkoumání vývoje exportu zemí Irsko a Řecko a jeho vliv na ekonomiku zemí. Novodobé dějiny obou zemí jsou úzce spjaty s vývojem a utvářením Evropského prostoru. Irsko nebylo historicky považováno za velmoc a většina historie je propojená s Velkou Británií, avšak Řecko bývalo svého času mocenským státem. Na první pohled se však tak velmi rozdílné státy nacházely před vstupem do Evropského Společenství (ES) v obdobné situaci a byly považovány za ekonomicky slabší státy Evropy (Fiala, Pitrová, 2003).

O to více je pak překvapující prudký vzestup irské ekonomiky v 90. letech, který pokračoval až do velké finanční krize v roce 2009. Irsko bylo nazýváno „keltským tygrem“ a řada publikací se zabývala otázkou, které faktory stály za tímto ekonomickým úspěchem země. Řecko také v devadesátých letech zažívalo silný růst ekonomiky, avšak, jak se později ukázalo, finanční prostředky byly využity převážně ke krátkodobým záměrům a rychlému růstu. Nebyla provedena celková restrukturalizace ekonomiky a to se poté odrazilo i v neudržitelnosti ekonomického rozvoje (Jedlička, 2016).

Kolem roku 2009 v evropských zemích naplno vypukla finanční krize a zasáhla oba státy obdobným způsobem. Jak Řecko, tak Irsko nakonec muselo požádat o pomoc s vyřešením finanční krize státu Mezinárodní měnový fond (MMF).

Řecká ekonomika se s následky krize potýká do současnosti, kdežto irská ekonomika se z krize dokázala vzpamatovat. Již v roce 2013 Irsko zaznamenalo ekonomický růst. Roční nárůst hrubého domácího produktu (HDP) činil 1,1 % a v roce 2015 byl již dokonce 26,28 % (The World Bank, 2017).

Naopak Řecko přijalo od MMF v roce 2015 již třetí záchranný balíček, a to v hodnotě 86 miliard eur. Ekonomika však růst nezaznamenala. V roce 2014 došlo k mírnému ročnímu nárůstu o 0,35 %, avšak v roce 2015 vykazuje opět pokles o 0,22 % (The World Bank, 2017).

Podíl exportu na HDP v roce 1967 činil v Irsku 35,10%. V roce 2014 dosáhl hodnoty 113,79 % HDP. Řecký podíl v roce 1967 byl 9,94 % a roku 2014 činil pouze 32,50 % HDP (The World Bank, 2017).

Tyto okolnosti mě vedly k otázce, zda je možné přisuzovat ekonomický úspěch země obměňování exportních položek a celkové hodnotě vývozu zboží a služeb na HDP, a zda tento exportní vývoj může být indikátorem obnovení ekonomiky v případě krize.

Vývoji exportu Irsko a Řecko, zasazenému do politických a ekonomických souvislostí v letech 1967 – 2014, je věnována jedna souhrnná kapitola bakalářské práce. Z tohoto období vývoje bylo vybráno osm konkrétních let, uspořádaných chronologicky do jednotlivých podkapitol. Šest z nich představují různé milníky vývoje těchto států a jejich ekonomik. Pouze dvě podkapitoly porovnávají určité náhodně zvolené roky v delším časovém úseku mezi milníky, tak aby bylo dosaženo návaznosti dat.

Každá podkapitola (zkoumaný rok) ve svém úvodu obsahuje rešeršní část, která přibližuje politické a ekonomické dění v daném období v evropských souvis-

lostech. Následující dva oddíly podrobněji popisují dění ve zkoumaných zemích. Navazující praktická část analyzuje nejvýznamnější exportních položky dané země. Závěrečný oddíl podkapitoly porovnává exporty Irska a Řecka a shrnuje rozdíly v jejich struktuře a celkovém objemu.

Prvním zkoumaným rokem je rok 1967. Tento rok reprezentuje období před vstupem obou zemí do ES. Vývoj exportu obou zemí v roce 1973, kdy Irsko vstoupilo do ES, je analyzován v druhé podkapitole. Třetí zkoumaný rok je rok 1981, ve kterém se i Řecko stalo členem ES. Následující podkapitola, přibližuje vývoj v roce 1990. Tento rok byl zařazen jako tzv. meziobdobí pro překlenutí časového úseku k dalšímu důležitému mezníku, kterým byl v roce 2002 vstup obou zemí do měnové unie. Další meziobdobí, rok 2005, porovnává exportní položky předtím, než se projevila velká finanční krize. Tato krize roku 2009 je součástí sedmé podkapitoly. Posledním, osmým, zkoumaným rokem, je rok 2014. Ten analyzuje aktuální situaci v obou zemích. Práce záměrně nepracuje s novějšími daty, jelikož některé ekonomické veličiny jsou zatím pouhým předběžným odhadem.

Závěrečná diskuze obsahuje shrnutí vývoje exportních položek napříč zkoumanými obdobími a zabývá se otázkou, zda je ekonomický úspěch země v době krize možné přisuzovat objemu a složení exportního koše.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zkoumání vlivu změn objemu a složení exportních košů Řecka a Irska na ekonomiku těchto zemí a posouzení, zda tento exportní vývoj může být indikátorem obnovení ekonomiky v případě krize.

Práce zároveň popisuje, jakým směrem se ubíraly ekonomiky zemí v kontextu historického a politického vývoje a zda země na tento vývoj reagovaly.

2.2 Metodika

Práce sleduje vývoj exportu mezi lety 1967 až 2014. Z tohoto období bylo vybráno osm konkrétních let. Politické, historické a ekonomické souvislosti zkoumaného období jsou popsány pomocí metody analýzy. Pro každou zemi jsou dále analyzovány nejvýznamnější kategorie a položky vývozu, které jsou komparativní metodou porovnávány s předchozím zkoumaným obdobím. Poslední oddíl každé kapitoly vyhodnocuje rozdíly v HDP, exportu a jejich ročním růstu zároveň se změnou zastoupení jednotlivých kategorií v exportním koši. Následně je posouzen jejich vliv na ekonomickou situaci státu. Závěrečná diskuze, zda mají změny ve struktuře a objemu exportních košů vliv na východisko z krize zemí, využívá induktivní metodu. Na základě pozorování změn ve vyvážených produktech, s dopadem na ekonomiku zemí ve zkoumaných obdobích, jsou vyvozeny předběžné závěry, které jsou následně podloženy prohlášením investorů a autorů publikací zabývajících se touto problematikou.

Ke komparaci vývozu jednotlivých zemí je využito dat z klasifikace SITC 4¹, jejíž členění na sekce a oddíly je obsahem přílohy. Zdrojem těchto dat jsou statistiky států Irska - Central Statistics Office (CSO) a Řecka - Hellenic Statistical Authority. Pro komparaci dat před vstupem obou zemí do měnové unie (v roce 2002) byla využita data statistického úřadu Evropské komise – Eurostatu. Z oficiálních statistik zemí totiž nebylo možné získat data až do počátku zkoumaného období, tedy do roku 1967 (vznik ES). Pro podrobnější členění jednotlivých kategorií klasifikace SITC byla využita data The Observatory of Economic Complexity (OEC), tak aby bylo možno konkretizovat druhy zboží, které se nejvíce podílely na celkovém vývozu.

¹ Mezinárodní klasifikaci SITC (Standart International Trade Classification) popisuje Český statistický úřad (s. 1) takto: „První verze klasifikace SITC byla vypracována Statistickým úřadem OSN v roce 1950 za účelem uspořádání údajů o zahraničním obchodu. Zahraničně obchodované druhy zboží jsou v platné verzi klasifikace SITC Rev. 4 členěny na nejvyšší třídící úrovni do 10 sekcí. Klasifikace je hierarchická a je postavena na dekadickém pětistupňovém třídění. Sekce se rozpadají a rozvětvuji na další klasifikační úrovně: oddíly > skupiny > podskupiny > elementární názvy (basic headings).“

Data o HDP a vývozu zboží a služeb jsou převzata z databáze The World Bank. Při mezinárodním porovnávání ekonomik zemí je nutné HDP přepočítat na jednoho obyvatele. Pouhá hodnota je z důvodu různé velikosti země a počtu obyvatel nevyhovující. Práce zároveň při vzájemném porovnání zkoumaných ekonomických veličin využívá nominálního a reálného vyjádření cen. Rozdíl mezi těmito cenami určuje čas. Čas hraje v případě peněz velkou roli. „*Časová hodnota peněz je založena na myšlence, že peníze mají v různém okamžiku různou hodnotu neboli že hodnota peněz se v průběhu času mění.*“ (Šoba, Širůček, Ptáček, 2013, s. 11)

Nominální (neboli běžné) ceny nejsou očištěny o hodnotu času. Je to hodnota produktů oceněná v cenách toho roku, pro který je HDP vypočítáváno. Nominální cena neslouží k vzájemnému porovnávání mezi lety, neboť nemá vypovídací hodnotu. Ceny mohou oproti předchozímu roku růst, produkce může být nižší, avšak výsledná hodnota HDP je vyšší než předchozí období. Sledované období tak nemá objektivní vypovídací schopnost. V nominálních cenách je v této práci vypočítáván podíl exportu na HDP, neboť se jedná o ceny stejného roku. Tento podíl by byl naopak díky přepočítání nepravdivě zkreslen.

Reálné (stálé) ceny jsou oproti nominálním očištěny o vliv inflace či deflace a slouží tak ke vzájemnému porovnání vybraných období. Jsou vypočítávány ve stálých cenách „*tzv. v cenách očištěných od změn*“ (Jurečka, 2017, s. 29), přičemž stálé ceny znamenají „*ceny toho období (roku), které stanovíme jako období výchozí, základní*“. Na základě přepočtu běžných cen do cen stálých, a vzájemných porovnání období, je pak možné zhodnotit, zda se jedná o ekonomický růst či pokles. V reálných cenách jsou v této práci vyjádřeny hodnoty HDP, vývozu zboží a služeb a HDP přepočteného na jednoho obyvatele, přičemž jako výchozí období jsou stanoveny ceny roku 2010. Procentuální změny ročního růstu jsou taktéž vypočítávány z těchto cen, neboť se jedná o meziroční porovnávání hodnot.

3 Vývoj exportu Irska a Řecka

Následující kapitola obsahuje vývoj změn exportních položek Irska a Řecka ve vybraných letech. Tento vývoj je zkoumán na základě vzájemného porovnání ekonomik obou zemí a zároveň pomocí klasifikace SITC 4. V úvodu každé podkapitoly jsou uvedeny ekonomické souvislosti a historické události, které utvářely celkové směřování obou zemí.

3.1 Rok 1967: Období před vstupem obou zemí do ES

Ekonomický vývoj obou zemí v novodobé historii významně ovlivňuje členství obou států v Evropské Unii (EU). Rok 1967 byl pro evropskou integraci zlomový díky vzniku Evropského společenství. Z tohoto důvodu byl vybrán právě tento rok k posouzení ekonomické situace obou zemí před vstupem do ES.

Do tohoto roku existovaly tři samostatně působící evropská společenství. Byly jimi Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EUROATOM). Jak uvádí Hodač, Lacina a Strejček (2014), celý evropský integrační proces byl reakcí na události druhé světové války a měl zabránit dalším konfliktům.

ESUO vzniklo jako první předzvěst budoucí Evropské Unie a to na základě tzv. Schumanovy deklarace², jež byla podepsána 18. 4. 1951. Bylo třeba řešit především tři důležité oblasti. První z nich byla potřeba vzájemné provázanosti evropských ekonomik, jelikož myšlenka suverenity států se zdála být hrozbou pro budoucí konflikty. Dalším důvodem bylo smíření Francie a Německa, které měly po druhé světové válce napjaté vztahy, a poslední potřebou bylo zajištění míru v západní Evropě. Tyto potřeby měla sdružovat hlavní myšlenka společného trhu uhlí a oceli (Lacina, Strejček a Blížkovský, 2016).

K autorům se připojuje Hodač, Lacina a Strejček (2014), kteří jako další možný důvod uvádějí vliv Spojené státy americké (USA). USA měly po událostech druhé světové války značný vliv na vývoj Evropy a s tím nebyla většina obyvatelstva smířená. Evropské státy se tomuto vlivu snažily předejít, jelikož se zdálo, že USA mají největší podíl na světovém hospodářství. Ovšem za pár let se ukázalo, že USA se stávají „hlavním patronem míru a bezpečnosti v západním světě“ (Hodač, Lacina, Strejček, 2014, s. 17), a to na základě vzniku Mezinárodního měnového fondu (MMF), Světové banky (WTO) a konečného založení Severoatlantické aliance – toho všeho pod záštitou Spojených států.

Autoři Lacina, Strejček a Blížkovský (2016, s. 30) shrnují, že „*deklaraci a následně vznik ESUO chápeme také jako snahu o „mírovou kontrolu“ německého hospodářství.*“ K prvním členům ESUO, tedy Německu a Francii, se brzy připojily další

² Deklarace byla předložena Robertem Schumanem, která byl francouzský ministr zahraničních věcí. Samotný vznik deklarace je však připisován Jeanu Monnetovi, který byl tehdejší francouzský ekonom a byl zasvěcen myšlence jednotné Evropy.

státy, jež byly postiženy válkou. Byly jimi Itálie a státy Beneluxu (Belgie, Nizozemsko a Lucembursko).

EHS a Euroatom vznikly na základě Římských smluv 27. 3. 1957. Cíl EHS shrnuje článek 2 Smlouvy o EHS: „*Posláním Společenství je vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie a prováděním společných politik nebo činností uvedených v člancích 3 a 4 podporovat harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany, rovné zacházení pro muže a ženy, trvalý a neinflační růst, vysoký stupeň konkurenceschopnosti a konvergence hospodářské výkonnosti, vysokou úroveň ochrany a zlepšování kvality životního prostředí, zvyšování životní úrovně a kvality života, hospodářskou a sociální soudržnost a solidaritu mezi členskými státy.*“ (Euroskop)

Cíl Euroatomu shrnuje článek 1 Smlouvy: „*Úkolem Společenství je přispět ke zvýšení životní úrovně v členských státech a k rozvoji vztahů s ostatními zeměmi vytvořením podmínek nezbytných pro rychlé vybudování a růst odvětví jaderného průmyslu.*“ (Euroskop)

Rok 1967 byl pro výše uvedená společenství převratný. Na základě Bruselské smlouvy (též Slučovací smlouvy³), podepsané 1. 7. 1967, vzniklo Evropské společenství (ES), které je všechny sdružovalo a začalo využívat společného rozpočtu.

Dění v Evropě ovlivňovala ještě i „politika prázdné židle“ a následný tzv. lucemburský kompromis (Hodač, Lacina, Strejček, 2014). Euroskop () uvádí následující: „*Politika prázdné židle*“ byla první velkou krizí ES, kterou se podařilo překonat teprve v lednu 1966 tzv. Lucemburským kompromisem. Podle něj nemůže být členský stát v případě „velmi důležitých zájmů“ přehlasován prostou většinou, nýbrž „jednání musí pokračovat, dokud se nedosáhne jednomyslné shody“. Zůstalo nevyřešeno, co je důležitý národní zájem a jak dosáhnout jednoty při rozdílných názorech.“ Tento nedostatek později komplikoval rozhodování členských států a byl vyřešen až Aktem o jednotné Evropě (1986).

3.1.1 Irsko

Irský historický vývoj je úzce spjatý s vývojem Velké Británie, jakožto ekonomického lídra. Z britské nadvlády se Irsko vymanilo roku 1949 a vzniklo jako samostatná republika. Politický a ekonomický vývoj významně ovlivňují politické strany Fianna Fáil a Fine Gael, které se v průběhu historie střídají u moci. Irskou republiku ještě v dobách, kdy spadala pod Velkou Británii, zasáhl mezi lety 1845 – 1849 tzv. Velký hladomor, který byl příčinou velké migrace, inflace a nezaměstnanosti (Frank, 2006). Velký počet obyvatel odcházel za prací do Velké Británie a Ameriky. Erbenová (1998) uvádí, že počet obyvatel byl v roce 1841 cca 6,53 milionu, kdežto v roce 1961 dosáhl historického minima a žilo zde pouze 2,82 milionu obyvatel. Z této krize se Irsko vymanilo až za úřadujícího premiéra Seana Lemasse, který funkci převzal roku 1959. Jak píše Frank (2006, s. 105), Lemass „*upustil od ochrany domácího trhu spjatého s jeho érou a otevřelo se zahraničním investorům*“. Irsko tak

³ Také se využívá oficiální název „Smlouva o zřízení společné Rady a společné Komise Evropských společenství“

odhodilo bariéry ochranných opatření a lákalo zahraniční investory především na daňové úlevy a granty, které jim stát poskytoval. Lemass nastartoval éru liberalizace, upustil od protekcionismu a významným podílem přispěl k ekonomické stabilitě Irska.

Dalším klíčovým bodem pro vývoj Irska bylo uvolnění obchodních vztahů a získání konkurenceschopnosti. Roku 1960 vznikla britsko-irská obchodní dohoda, která ovšem pro Irsko neznamena zlepšení svých obchodních podmínek (Fiala, Pitrová, 2003). Nespokojenost Irska s přínosem dohody pro obchodování přispěla ke skutečnosti, že v okamžiku, kdy Velká Británie podala roku 1961 žádost o členství v EHS, Irská republika svou žádost předložila také. Učinila tak ve snaze o „*maximální koordinaci svého postupu s vyjednávací strategií Velké Británie*“ (Fiala, Pitrová, 2003, s. 49). V roce 1963 však britskou snahu o vstup vetoval francouzský prezident Charles de Gaulle (v EHS platilo již dříve uvedené pravidlo jednomyslného rozhodování) a nevstoupilo tak z ekonomických a politických důvodů ani Irsko. Toto veto vedlo Iry ke snaze o zlepšení obchodních podmínek s Velkou Británií. Roku 1965 spolu podepsaly novou obchodní smlouvu a následně v roce 1967 znovu požádaly shodně s Velkou Británií o vstup do nově vzniklého ES. Žádost Britů však opět vetoval francouzský prezident a „*Irsko nebylo ochotné vést další jednání samostatně*“ (Fiala, Pitrová, 2003, s. 50).

Ekonomická situace Irska v roce 1967 vyjádřená v hrubém domácím produktu⁴ (HDP) a hodnotách exportu s využitím mezinárodní klasifikace SITC je uvedena níže. Hrubý domácí produkt (HDP) Irska v roce 1967 je vyjádřen v běžných cenách (nominální hodnotě) daného roku, protože nejsou data, která by tuto hodnotu převáděla na reálné ceny. Dle The World Bank (2017) byla hodnota HDP 3,344 mld. USD. Export zboží a služeb dosahoval 35,10 % HDP a zároveň oproti předchozímu roku vzrostl o 10,33 %. Strukturu exportu dle klasifikace SITC obsahuje následující tabulka (tab. 1).

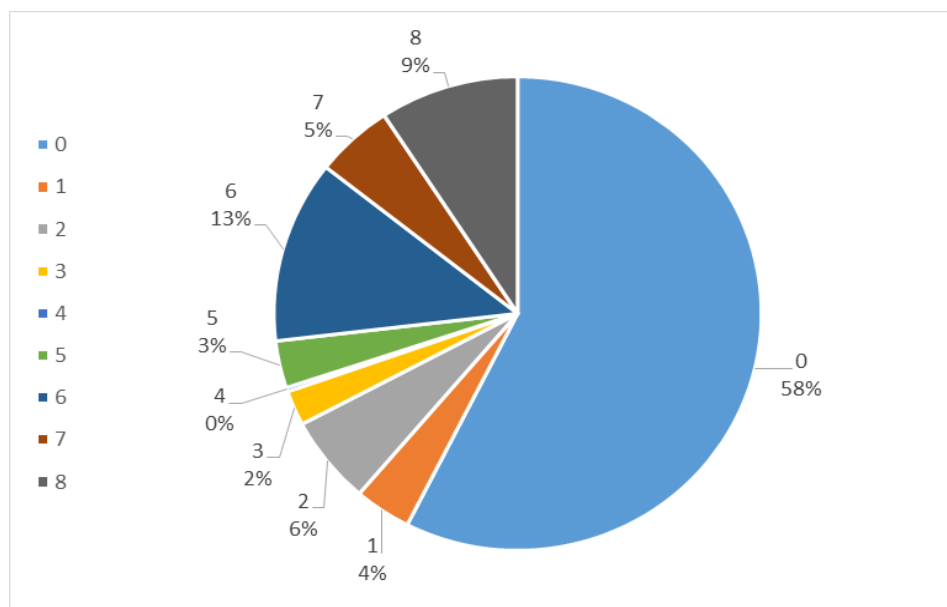
⁴ Hrubý domácí produkt slouží jako základní ukazatel výkonu ekonomiky. Je to nejvyužívanější ukazatel, který hodnotí a vzájemně porovnává ekonomickou výkonnost vybraných zemí neboli velikost produktu. Hrubý domácí produkt (dále HDP⁴) je dle Hrbkové (2015, s. 60) „*peněžní hodnota všech finálních statků a služeb, vyprodukovaných za určité období (například za rok) na území určitého státu domácími i zahraničními výrobci*“. Z definice vyplývá, že nezáleží, jakou mají výrobní faktory národní příslušnost, ale na jakém území vyrábějí statky. Do HDP Irska tak je započítán i finální produkt například americké firmy, která má na území Irska své sídlo. Přičemž finální produkt znamená, že do výpočtu nejsou zahrnuty hodnoty meziproductů, ale pouze konečná cena.

Tab. 1 Klasifikace SITC Irska v roce 1967

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU ⁵
0	Potraviny a živá zvířata	411
1	Nápoje a tabák	27
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	43
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	17
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	2
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	23
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	89
7	Stroje a dopravní prostředky	37
8	Průmyslové spotřební zboží	66
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121)

Jednotlivé třídy SITC jsou také vyjádřeny v procentech:

Obr. 1 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1967

Vývozu zboží dominuje kategorie 0 s podílem 58 % na celkovém exportu země, do níž se řadí potraviny a živá zvířata. Nejvýraznější zastoupení má dle OEC vývoz skotu (14 % z celkového exportu zboží), hovězího masa (13 %) nebo jehněčího masa (1,2 %). Dalšími významnými položkami jsou export čokolády (2,7 %), másla (2,9 %), sýru (1,5 %) a brambor (0,43 %).

⁵ ECU byla evropská měnová jednotka. Sloužila jako univerzální měna zřízená Evropským společenstvím sloužící při mezinárodních obchodních operacích. Později měnu nahradilo euro v symbolickém kurzu 1 ECU = 1 EUR.

V objemu exportu je na druhém místě zastoupena kategorie 6 s celkovým podílem 13 % (tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu), kam se řadí vývoz kůže a tkaných textilií. Třída 8, tedy průmyslové spotřební zboží, zaujímá třetí místo. Řadíme do ní vývoz oblečení a obuvi (4% z celkového vývozu země).

3.1.2 Řecko

Řecko je zemí s bohatou historií a zažilo velké éry slávy a moci. Nicméně novodobá historie už mu tak nakloněná není. Řecko bylo od roku 1832 až do roku 1924 královstvím. Poté byla na chvíli vyhlášena první helénská republika, která byla však roku 1935 podvodným referendem svržena a opět nastolena monarchie. Monarchie pak trvala až do roku 1973. Ve sledovaném roce 1967 bylo Řecko stále ještě královstvím pod vládou krále Konstantina II. Mezi roky 1965 – 1967 probíhala v Řecku vnitropolitická krize. Zároveň v dubnu roku 1967 došlo k vojenskému převratu plukovnícké junty. Byla vytvořena pučistická vláda, kterou formálně vedl Kollias, jenž byl královým důvěrníkem. Král se poté pokusil proti vojenské juntě o puč, avšak byl neúspěšný a odešel do ciziny.

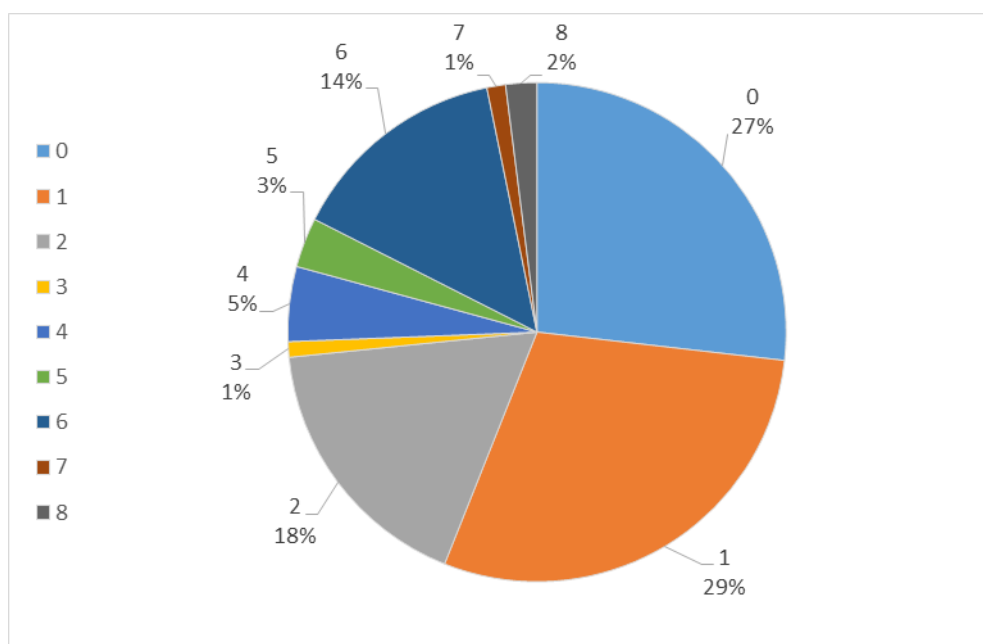
V této době politických rozvatů a soupeření byl roční růst HDP o 5,48 % vyšší oproti předchozímu roku. Reálná hodnota HDP oceněná cenami roku 2010 činila 93,060 mld. USD. Export zboží a služeb dosahoval 9,94 % HDP (The World Bank, 2017) a oproti předcházejícímu roku jeho hodnota vzrostla o 5,06 %. Strukturu tehdejšího exportu Řecka obsahuje tab. 2.

Tab. 2 Klasifikace SITC Řecka v roce 1967

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU
0	Potraviny a živá zvířata	133
1	Nápoje a tabák	145
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	86
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	5
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	24
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	16
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	71
7	Stroje a dopravní prostředky	6
8	Průmyslové spotřební zboží	10
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 – 121)

Hodnoty tabulky jsou procentuálně vyjádřeny v grafu:

Obr. 2 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1967

OECD uvádí, že kategorie 1, která celkovému vývozu dominovala s podílem 29 %, obsahovala vývoz především tabáku a tabákových výrobků (25% celkového exportu země).

Vývoz potravin a živých zvířat (třída 0) zaujímal druhé místo s 27 % na celkovém vývozu země. Tvořil jej převážně vývoz ovoce, ořechů (7,6 %), olivového oleje (3,3 %), pomerančů (2,1 %) zeleniny (1,4 %) a vína (1,4 %).

Vývoz surovin zařazených do kategorie 2 byl na třetím místě s celkovým podílem 18 %. Spadá sem vývoz především surové bavlny (7,1 %).

3.1.3 Shrnutí

Obě země neměly politicky úspěšné období, přesto byla jejich ekonomika v expanzi. Pro porovnání obou zemí je zde uvedena shrnující tabulka:

Tab. 3 Shrnutí ekonomických ukazatelů 1967

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	-	93,060
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	-	10 716
Roční růst HDP	-	5,48 %
% exportu z HDP	35,10 %	9,94 %
Roční růst exportu	10,33 %	5,06 %

Zdroj: The World Bank (2017)

Hodnoty Irského HDP nejsou v reálných cenách v tomto období dohledatelné, porovnání v tomto období tedy není možné a zkoumán tak bude pouze export a

jednotlivé položky dle kategorie SITC. Reálný roční růst HDP v případě Řecka činil 5,48 %.

Podíl exportu Irska na HDP dosahoval 35,10 %, v případě Řecka se jednalo o 9,94 %. Vyvážené zboží a služby v Irsku tak představují vyšší procento z celkového hrubého domácího produktu, než je tomu v případě Řecka a vypovídají o užší provázanosti irské ekonomiky se zahraničním obchodem. Roční růst exportu (porovnání roku 1967 oproti roku 1966) vzrostl v Irsku o 10,33 %, v Řecku pouze o 5,06 %.

Celých 58 % exportu Irska představoval vývoz potravin a zvířat. I v Řecku měl vývoz těchto produktů nezastupitelné místo. Představoval však pouze 27 % celkového vývozu. Výraznější zastoupení měl vývoz tabáku a tabákových výrobků (29 %). Nejvýraznější podíl vyjma potravin měl v Irsku vývoz výrobků. Řecký vývoz se však soustředil především na export surovin.

3.2 Rok 1973: Vstup Irska do ES

Ekonomicky úspěšná 50. a 60. léta zemí Evropy měla pozitivní dopad - vývoj Společenství se nadále prohluboval. V roce 1968 vzniklo propojení členských států pomocí celní unie. Ta mezi členskými státy odbourala cla a množstevní bariéry. Zároveň zavedla jednotné clo pro obchod s nečlenskými státy a volný pohyb osob, kapitálu a služeb, který však byl zaveden později z důvodu krize členských států, jimž se nelíbil postoj Francie k otázce členství Velké Británie a také díky „politice prázdné židle“. To mělo za následek chladné integrační snahy (Lacina a Ostřížek, 2011).

Tento rok je v historii ES znám jako rok prvního rozšíření. Do ES přistoupila Velká Británie, Irsko a Dánsko. Jak je již známo z první kapitoly, samotnému vstupu do ES předcházelo dvojí veto ze strany francouzského prezidenta. Politická situace se však změnila díky rezignaci prezidenta Charles de Gaulla v roce 1969. Docházelo k významným úspěchům ES a moc Velké Británie ve světě slábla. Bylo to především z důvodu ztráty svých kolonizovaných území a vztahů s USA (Fiala a Pitrová, 2003). Autoři zároveň dodávají, že USA se snažily posílit euro-americké vztahy kvůli silnému vlivu Sovětského svazu v Evropě.

Rok 1973 je zároveň „startovním bodem“ pro ropnou krizi 70. let a následnou „eurosklerózu“ (viz kapitola 3.3). Tento rok nastal první ropný šok⁶, který měl za následek hlubokou krizi v následujících letech. Kadeřábková a Žďárek (2006, s. 27) hodnotí situaci následovně: „Došlo nejen k trvalému zpomalení růstu HDP na hlavu, produktivity práce a souhrnné produktivity faktorů ve srovnání se zlatým věkem, rovněž se výrazně zpomalilo tempo dohánění Spojených států.“ Lacina a Ostřížek (2011) dělí faktory krize na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní řadí napjatou politickou situaci mezi členskými státy a mezi vnější řadí vliv Sovětského svazu a ropné šoky, které v různé míře postihly celosvětovou ekonomiku.

⁶ Musil (2009, s. 31) charakterizuje ropný šok takto: „Ropné šoky byly důsledkem určitých politických událostí na Blízkém východě. Došlo k tomu, že během velmi krátké doby (řádově měsíce) se cena ropy několikanásobně zvýšila.“

V 70. letech také došlo k další změně v celosvětové ekonomice a tou bylo zhroucení brettonwoodského systému. O tomto systému se zmiňují autoři Baldwin a Wyplosz (2013, s. 45): „*Na konci 60. let se měnová politika v USA začala ubírat ne právě zodpovědnou cestou – v podstatě se tiskly peníze, aby USA byly schopny ufinancovat válku ve Vietnamu. Jelikož v té době byly všechny hlavní měny vázány na dolar (prostřednictvím systému globálního fixování měnových kurzů nazývaného brettonwoodský systém), americká inflace se více či méně promítala do růstu inflace v Evropě i jinde, což v letech 1971 – 1973 vyvrcholilo zhroucením tohoto systému.*“ Židek (2009, s. 139) dodává, že „*poprvé v novodobé historii nebyla žádná měna vázána na komoditu*“.

3.2.1 Irsko

Premiér Lemass díky reformám v oblasti zahraničních vztahů nadále posiloval ekonomickou situaci země. Nezaměstnanost v roce 1971 činila pouhých 7 % (Sweeney, 2004). Tento rok je pro Irskou republiku také významným historickým milníkem. V referendu konaném 10. května 1972 se pro vstup Irska do ES vyslovilo 83 % voličů. Vítěznými argumenty byla dle Šlosarčíka (2007) především provázanost irské ekonomiky s britskou, podpora zemědělské politiky v rámci Společné zemědělské politiky členských států a podpoření regionů s menší rozvinutostí.

1. 1. 1973 se tak Irsko stalo členem ES. Irsko se obávalo prohlubování svých ekonomických problémů a tak vyjednalo, že součástí přístupové smlouvy se stal zvláštní protokol, který zavazoval ES, aby „*akceptovalo potřebu intenzivnějšího rozvoje irské ekonomiky*“ (Fiala, Pitrová, 2003, s. 50).

Erbenová (1998, s. 8) dodává: „*Irsko bylo relativně chudou zemí s ekonomikou orientovanou převážně na zemědělství. Obě tyto charakteristiky přirozeně vedly k tomu, že se Irsko prakticky okamžitě po svém vstupu do Evropského společenství stalo příjemcem rozsáhlých transferů ze společného rozpočtu.*“

HDP činilo 42,054 mld. USD. Roční nárůst byl 4,72 % oproti předchozímu roku. Z toho export zboží a služeb představoval 8,739 mld. USD. Vývoz v roce 1973 činil 33,99 % hodnoty HDP (počítáno z nominálních hodnot). Oproti roku 1967 se tak zmenšil podíl exportu na celkovém HDP, avšak nárůst exportu byl oproti roku 1972 vyšší o 10,92 % (The World Bank, 2017)

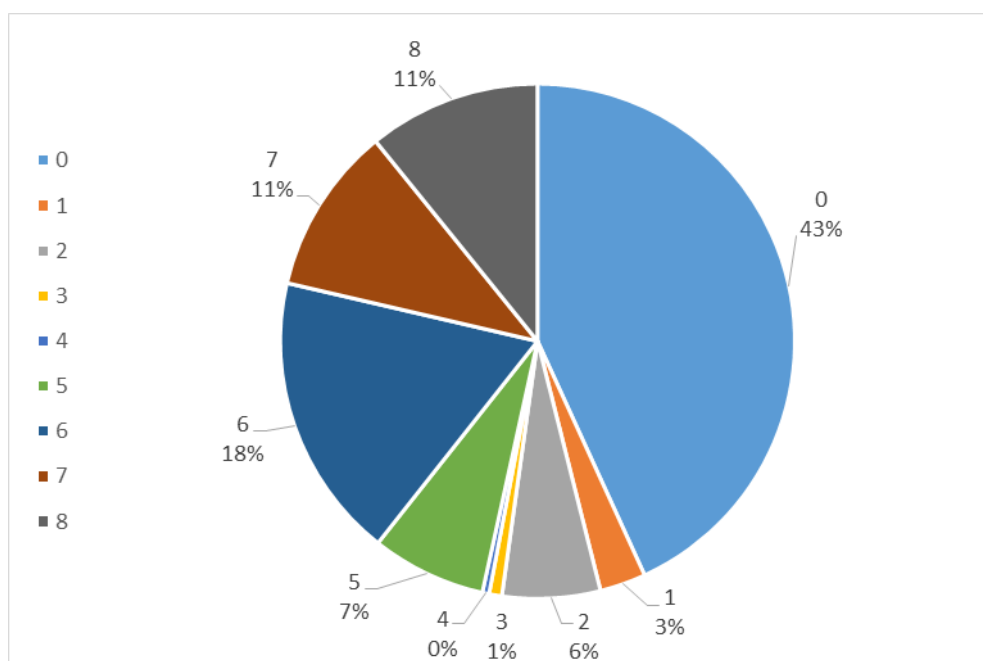
Klasifikace SITC vypadá následovně:

Tab. 4 Klasifikace SITC Irska v roce 1973

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU	
		Rok 1967	Rok 1973
0	Potraviny a živá zvířata	411	701
1	Nápoje a tabák	27	47
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	43	100
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	17	13
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	2	7
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	23	117
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	89	292
7	Stroje a dopravní prostředky	37	171
8	Průmyslové spotřební zboží	66	176
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121)

Tabulka je následně vyjádřena v procentech:

Obr. 3 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1973

Při porovnání vývozu Irska v roce 1973 s rokem 1967 je možné konstatovat, že první místo nadále zaujímá vývoz potravin a živých zvířat (43 %), avšak podíl této kategorie na exportu se zmenšil. Pokles způsobilo snížení exportu krav a hovězího masa o 11 procentních bodů.

K zásadní změně však došlo u exportní třídy 5. Její hodnota se z původních 23 mil. ECU v roce 1967 navýšila na 117 mil. ECU a tvořila tak 7 % vyvážených produktů. Hodnota vývozu se za zkoumané období zpětinásobila. Irsko významně zvýšilo produkci a následný vývoz položek chemického průmyslu. Jednalo se především o farmaceutické výrobky a produkty organické chemie. V Irsku došlo k rozvoji průmyslu. Moody, Martin a kol. (2003, s. 271) uvádějí: „Po zrušení celních bariér se Úřad pro průmyslový rozvoj snažil, aby přilákal nové firmy, zvláště zahraniční, které měly dobrý exportní trh. Irsko se stalo střediskem několika průmyslových odvětví se slibnou budoucností, jako je například elektronika, chemická výroba a elektrotechnika.“

Kategorie 6 a 8 zaznamenaly procentuální nárůst vývozu a nadále zaujímaly druhé a třetí místo v celkovém vývozu. Kategorii 6 tvořily pneumatiky (1,1%), podlahové krytiny (1,3 %), textilní příze (1,6 %) a např. vlněné příze (1 %). Do kategorie 8 se pak řadí vývoz pletených i nepletených oděvů (3,4 %), obuvi (0,88 %), plynoměrů a elektroměrů (0,96 %), lékařských přístrojů a ortopedických pomůcek.

Navýšení zaznamenala i kategorie 7, do níž spadá vývoz strojů a dopravních prostředků.

Za nárůstem vývozu chemikálií stojí především vývoz antibiotik, léků a jiných chemikálií.

3.2.2 Řecko

Od státního převratu a převzetí moci vojenskou diktaturou (junta) v čele se jmenovaným Georgiosem Papadupolusem byla politická situace nestabilní. Navzdory tomu ekonomika vzrůstala. Příčinou však nebyly úspěchy na straně vládnoucí junty, ale reformy, které byly zavedeny před převratem. Díky úzké spolupráci režimu s USA v zahraniční politice, vznikala mezi řeckou veřejností a Spojenými státy velká zášť, která roku 1973 vygradovala díky zhoršení ekonomické situace země (Hradečný, 2004). Byl svržen Papadupolus a nahradil jej Dimitrios Ioannidis, který vládl z ústraní se snahou o liberalizaci režimu. Hradečný (2004) uvádí, že tato snaha však nebyla úspěšná právě kvůli stále se zhoršující ekonomické situaci. Inflace, která ještě v roce 1972 byla 4,29 % (The World Bank, 2017), činila v roce 1973 již 15,51 % (v roce 1974 dosáhla historického maxima 26,87 %).

Pro dokreslení zhoršující se ekonomické situace je třeba doplnit vývoj ročního růstu HDP v letech 1972 až 1974. V roce 1972 byl roční růst HDP 10,16 %. V roce 1973 byl HDP 151,221 mld. USD a jeho roční růst činil 8,09 %. V roce 1974 však došlo k poklesu o 14,53 procentních bodů a ekonomika se dostala do recese (The World Bank, 2017).

Dle The World Bank (2017), představoval export zboží a služeb v roce 1973 9,949 mld. USD a činil tak 11,64 % HDP. Procentuální růst oproti roku 1972 byl 29,40 %.

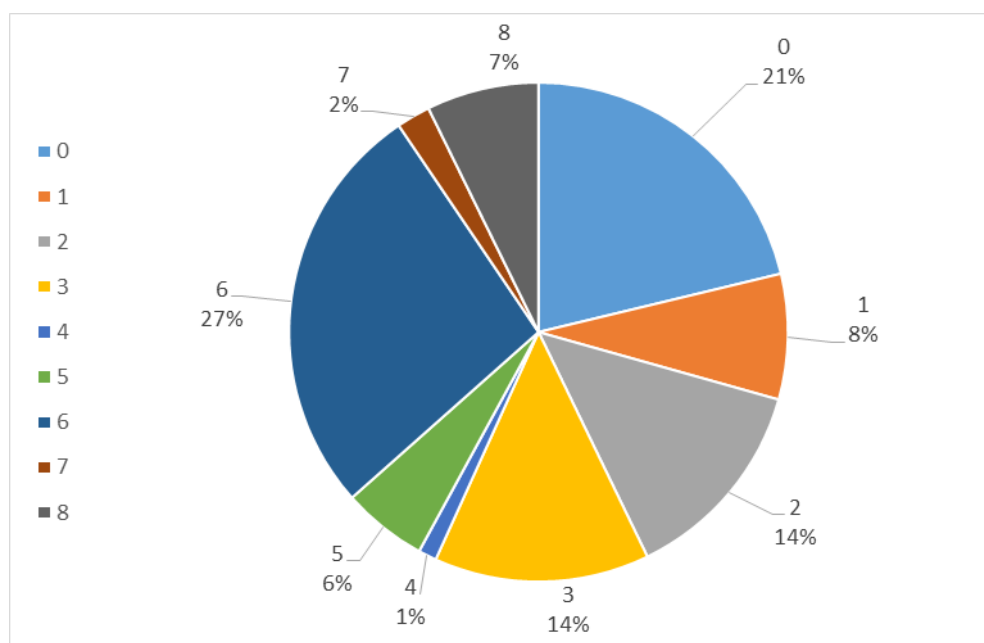
Složení exportu uvádí následující tabulka:

Tab. 5 Klasifikace SITC Řecka v roce 1973

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU	
		Rok 1967	Rok 1973
0	Potraviny a živá zvířata	133	251
1	Nápoje a tabák	145	96
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	86	159
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	5	165
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	24	14
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	16	65
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	71	320
7	Stroje a dopravní prostředky	6	26
8	Průmyslové spotřební zboží	10	86
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121)

Objem exportu vyjádřený v procentech zobrazuje následující tabulka:

Obr. 4 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1973

Od předchozího zkoumaného období, tedy roku 1967, došlo k výrazné proměně ve vyvážených položkách. První příčku zaujmají výrobky obsažené v kategorii 6 (320 mil. ECU), která tvoří 27 % celkového exportu. Řadí se mezi ně vývoz hliníku (4,2 %), bavlněné příze (3,8 %), feroslitin (3 %).

Kategorie potravin a živých zvířat si nadále udržela druhou pozici s celkovým objemem 21 %. Tvořily ji ovoce a ořechy (5,8 %), zelenina (3,2 %) víno nebo olivový olej. Třetí místo s hodnotou 165 mil. ECU představuje vývoz paliv a maziv.

Vývoz tabáku, který v minulém zkoumaném období zaujímal první příčku, poklesl až na 5. pozici s 8% podílem na celkovém vývozu (v roce 1967 to bylo 29 %). Celkově druhou nejvyváženější položkou byla surová bavlna patřící do kategorie 2, která se na vývozu podílela 5,2 %.

3.2.3 Shrnutí

Před vypuknutím ropných krizí a rozšíření ES o nové země včetně Irska, lze vyjádřit ekonomiku obou zemí následovně:

Tab. 6 Shrnutí ekonomických ukazatelů 1973

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	42,055	151,221
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	13 628	16 939
Roční růst HDP	4,72 %	8,09 %
Export zboží a služeb (ceny roku 2010, mld. USD)	8,739	9,949
% exportu z HDP	33,99 %	11,64 %
Roční růst exportu	10,92 %	29,40 %.

Zdroj: The World Bank (2017)

HDP na obyvatele činila v Irsku 13 628 USD a v Řecku 16 939 USD. Řecká ekonomika tak byla v roce 1973 výkonnější. Roční nárůst HDP byl také vyšší v Řecku. Navýšil se o 8,09 %, kdežto irský hrubý domácí produkt se zvýšil o 4,72 %. Přesto export Irska zaujímal z HDP významnější část a to celých 33,99 % jeho hodnoty (řecký byl oproti tomu pouhých 11,64 % hodnoty HDP). Je však patrná snaha Řecka o větší otevřenost zahraničního obchodu, jelikož export meziročně vzrostl na 29,40 %. To může být také zapříčiněno úzkými vztahy v oblasti zahraniční politiky s USA.

Dosud byla Irská ekonomika velmi závislá na Velké Británii a její zahraniční politika na ni byla velmi napojena. Irsko před vstupem do ES vyváželo až 90 % své celkové produkce do Velké Británie (Šlosarčík, 2015). To byl i jeden z důvodů, proč se Irsko vždy připojovalo k Velké Británii s žádostí o vstup do ES (Fiala, Pitrová, 2003). Irsko začalo vyvážet nové komodity, přičemž Moody, Martin a kol. (2003) tuto změnu přisuzují diverzifikaci exportního trhu Irska.

Tyto skutečnosti se odráží i v jednotlivých položkách, které země vyvážely. Výrobky prvovýroby byly pro Irsko stále velmi zásadní, proto je tato položka stále na prvním místě. Zemědělství bylo pro Irsko vždy významnou součástí ekonomiky, a jak již bylo zmíněno výše, podpora zemědělství ES byla dalším z důvodů, proč země usilovala o vstup. Zároveň se jí se vstupem rozšířily možnosti a země přilákala zahraniční investory. Navýšil se vývoz průmyslového spotřebního zboží, strojů, dopravních prostředků a především chemikálií.

V případě Řecka si lze povšimnout, jaký vliv měl ropný šok roku 1973 na jeho ekonomiku. Ceny ropy se ve světě zvýšily a tato skutečnost se odráží i v kategorii 3, kdy se hodnota z roku 1967 ve výši 5 mil. ECU zvedla v roce 1973 na hodnotu 165 mil. ECU a tvořila tak 14 % celkového vývozu.

V hodnocení roku 1973 se tedy odráží jak vstup Irska do ES s novými obchodními možnostmi, tak ropná krize a začínající hospodářský kolaps 70. let. Obě země se stále soustředily na výroby prvovýroby, avšak Irsko uplatňovalo aktivnější zahraniční politiku a obchodování a začalo se soustředit na výrobu a vývoz nových položek jako jsou například chemikálie a stroje. To je dáno i tím, že od 60. let docházelo k postupnému technologickému pokroku, kdy „došlo k masovému používání mikroelektroniky“ (Žídek, 2009, s. 138). Lze tedy vidět snahu Irska přizpůsobit své vývozní položky vzrůstajícímu trendu strojové výroby. Řecko naopak profitovalo především na navýšení cen po prvním ropném šoku a zároveň byl zahraniční obchod ovlivněn úzkými vztahy s USA. Země se soustředila na vývoz zboží z kategorie 6, avšak jeho celkově nejvyváženějšími položkami byly stále tabák (6,3 %), ovoce a ořechy (5,8 %), surová bavlna a hliník.

3.3 Rok 1981: Vstup Řecka do ES

V 70. letech došlo k velkému množství ekonomických změn ve světě. Žídek (2009, s. 144) hodnotí 50. a 60. léta jako „*veleúspěšné poválečné období*“ a dodává příčiny, proč 70. léta po roce 1973 nebyla tak úspěšná a naopak byla obdobím zpomalením ekonomického růstu zemí včetně Evropy: „*Jistě se projeví nerovnováhy ve světové ekonomice – ropné šoky, rozpad Bretton-Woodského měnového systému atd.*“ Na základě rozpadu měnového systému se EHS zavázalo, že do roku 1980 vytvoří úplnou měnovou unii.

Ropné šoky znamenaly pro svět neočekávané ekonomické změny. Po prvním ropném šoku v roce 1973, který pro země vyvázející ropu znamenal zbohatnutí, se západní ekonomiky ocitly v krizi. Baldwin a Wyplosz (2013, s. 45) uvádí následující: „*Většina evropských států zavedla expanzivní měnovou a fiskální politiku s cílem vyvážit ekonomický pokles, což ale dále živilo inflaci. Pro výsledný souběh poklesu ekonomické úrovně a rostoucí míry inflace se vžil název „stagflace“.*“ Zatímco se svět vzpamatovával z prvního ropného šoku, nastal v roce 1979 další. Právě tyto skutečnosti vedly k neúspěchu ve formě zavedení úplné evropské měnové unie, což mělo za následek tzv. „eurosklerózu“ (Baldwin, Wyplosz, 2013). Znamenalo to, že většina členských států ES nesdílela nadšení z integrace. Začala budovat bariéry zahraničního obchodu a zaváděla ochranná opatření. Tento postoj členských států vyvracel možnost volného pohybu osob i kapitálu, jak bylo plánováno v Římských smlouvách. Právě toto období tzv. „eurosklerózy“ vymezuje Lacina a Ostřížek (2011, s. 53) jako „*časový úsek od první ropné krize do začátku osmdesátých let, kdy došlo k obnovení ekonomického růstu a ochotě členských států spolupracovat při budování silného ekonomického celku*“.

Nicméně rok 1981 znamenal zlomový okamžik pro Řecko, které se stalo desátým členem ES. Již koncem 50. let předložilo žádost o vstup do ES, avšak k politickému vývoji země nebylo možné žádost schválit (Lacina, Ostřížek, 2011).

3.3.1 Irsko

Politická situace v Irsku byla velmi nestabilní. Mezi roky 1974 a 1975 propukla v Irsku ekonomická krize. Další krize vypukla v roce 1979. Obě krize bezprostředně souvisely s celosvětovými ropnými krizemi zmiňovanými v úvodu. Moody, Martin a kol. (2003) uvádějí, že existoval předpoklad o krátkém trvání hospodářské krize. Veřejné výdaje se proto nezměnily a nutné finanční prostředky byly půjčovány ze zahraničí. Vývoj však nakonec byl opačný: „*Krize však nepominula a vnější zadluženost země obrovsky vzrostla. Koncem r. 1981 měl veřejný sektor celkový zahraniční dluh 4 800 000 000 liber, to znamená téměř polovinu hrubého národního produktu.*“ (Moody, Martin a kol., 2003, s. 276)

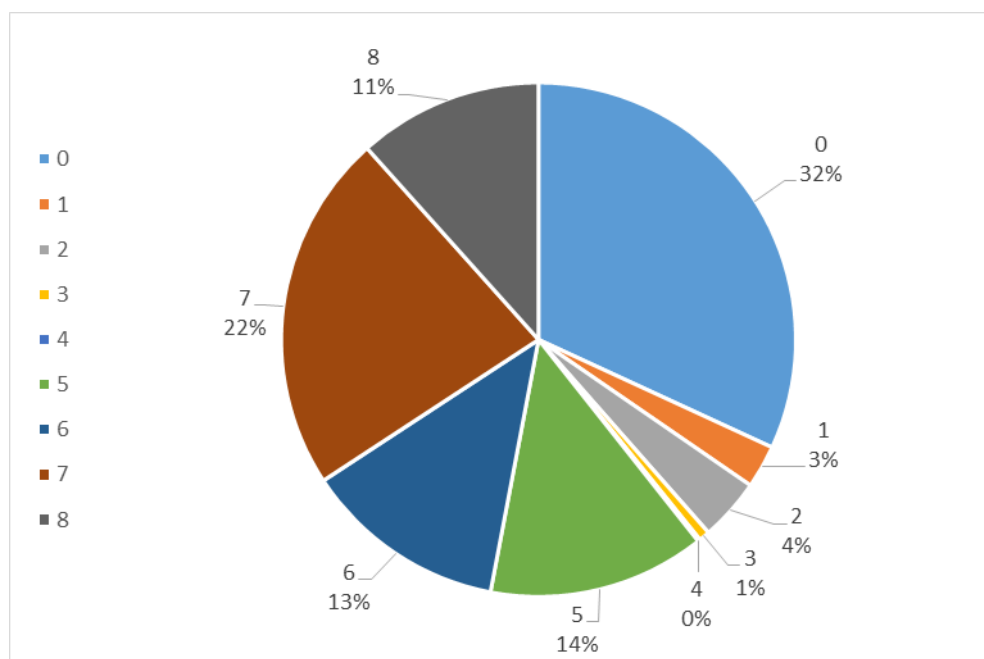
Po vypuknutí dvou ropných krizí byl hrubý domácí produkt vyjádřený v cenách roku 2010 59,811 mld. USD a jeho roční nárůst činil 3,33 %. Export zboží a služeb vyjádřený ve stálých cenách 2010 byl 15,132 mld. USD a dosahoval 43,33% HDP. Roční nárůst hodnoty exportu byl 1,96 %. Další informace o exportu podává klasifikace SITC.

Tab. 7 Klasifikace SITC Irska v roce 1981

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU	
		Rok 1973	Rok 1981
0	Potraviny a živá zvířata	701	2 140
1	Nápoje a tabák	47	182
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	100	263
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	13	46
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	7	10
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	117	916
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	292	857
7	Stroje a dopravní prostředky	171	1 518
8	Průmyslové spotřební zboží	176	780
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121)

Tabulka je následovně vyjádřena v procentech:

Obr. 5 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1981

Trend vývoje exportu zůstal obdobný jako v případě roku 1973. Opět je patrné historické zaměření na zemědělství, čemuž napomohly i dotace z ES na podporu tohoto sektoru. Nejvyváženějšími produkty tak byly potraviny a zvířata (kategorie 0) s podílem 32 % na celkovém vývozu. Spadá sem vývoz hovězího masa (7,5 %), skotu (3,4 %), másla (3,1 %), mléka, sýru.

Velmi významnou položkou je ovšem kategorie 7, která od roku 1973 vzrostla na 1 518 mil. ECU a činila tak 22 % celkového vývozu. Zároveň se stala druhou kategorií s nejvyšším podílem vývozu. Země vyvážela počítače (5,5 %), auta (1,6 %), kancelářské vybavení, elektrické přístroje, lékařské přístroje, počítačové příslušenství a součástky aj.

Třetí kategorií se nově staly chemikálie a farmaceutika (třída 5) s podílem 14 % na vývozu zboží. I zde tedy můžeme konstatovat, že došlo k výraznému nárůstu exportu o 7 procentních bodů ve srovnání s rokem 1973. Řadí se sem různé organické sloučeniny (4,5 %), léky a antibiotika.

3.3.2 Řecko

Roku 1974 nastalo svržení plukovníckého režimu, z exilu byl zpět povolán Konstantin Karamanlis a ustanovena demokracie (monarchie byla v referendu zavržena). Fiala a Pitrová (2003, s. 66) uvádí následující: „Obnovení demokratického zřízení otevřelo cestu dalšímu vývoji v řecko-evropských vztazích.“ Autoři také dodávají, že tento převrat zrychlil žádost Řecka o vstup do ES. Ta byla oficiálně podána v roce 1975. Karamanlis se výrazně prosazoval o členství Řecka v ES a díky skvělé

diplomacii, vyjednávání a řízení země se stal jednou z klíčových osob vstupu země jako desátého člena Společenství (Strejček, 2016).

Důležitým bodem bylo pro Řecko zlepšení ekonomické situace. Hradečný (2004, s. 526) říká: „*Stabilizace vnitropolitických poměrů nebyla myslitelná bez oživení ekonomiky a zlepšení dosavadní tíživé sociálně-ekonomické situace širokých vrstev obyvatelstva. Karamanlisova vláda zamýšlela dosáhnout obou cílů současně. Přijímala proto urychlená opatření ve prospěch rozvoje průmyslu, rozšíření exportu i zvyšování platů a mezd.*“ Také dodává, že vláda získala „*bezprecedentní kontrolu nad ekonomickým životem*“ (tamtéž), kdy vlastnila např. 95 % bank či 100 % společností s energetikou. Autor hodnotí situaci následovně: „*Podíl veřejného sektoru ve struktuře národního hospodářství přesáhl 60%.*“ (Hradečný, 2004, s. 526).

Ekonomická situace země na přelomu 70. a 80. let nebyla, i přes aktivní kroky k jejímu vylepšení, příznivá. Jak Hradečný (2004) zmiňuje, nebylo investováno do výrobních odvětví, ale do turismu a produktivita práce byla nízká. Do toho v roce 1979 propukl druhý ropný šok a inflace v Řecku roku 1980 dosáhla 24,88 % (The World Bank, 2017). To vše bylo spojené s hospodářskou recesí doprovázenou zadlužením země a zvýšením nezaměstnanosti. Vláda prováděla spoustu reformních opatření, jako byla reforma vzdělávacího systému, změna oficiální řeči země, již se stala tzv. dimotiki, a podnikla řadu kroků ke zrovnoprávnění žen (Hradečný, 2004).

Jednání týkající se vstupu Řecka do ES byla zdlouhavá i kvůli problematice zemědělství, politické situaci, vyhoceností vztahů Řecka s Kyprem a zaostáváním ekonomické aktivity za průměrem členů Společenství. Právě díky Karamanlisovi se vše nakonec podařilo úspěšně vyřešit podepsáním Aténských dohod roku 1979, které vstoupily v platnost 1. ledna 1981 (Fiala, Pitrová, 2003).

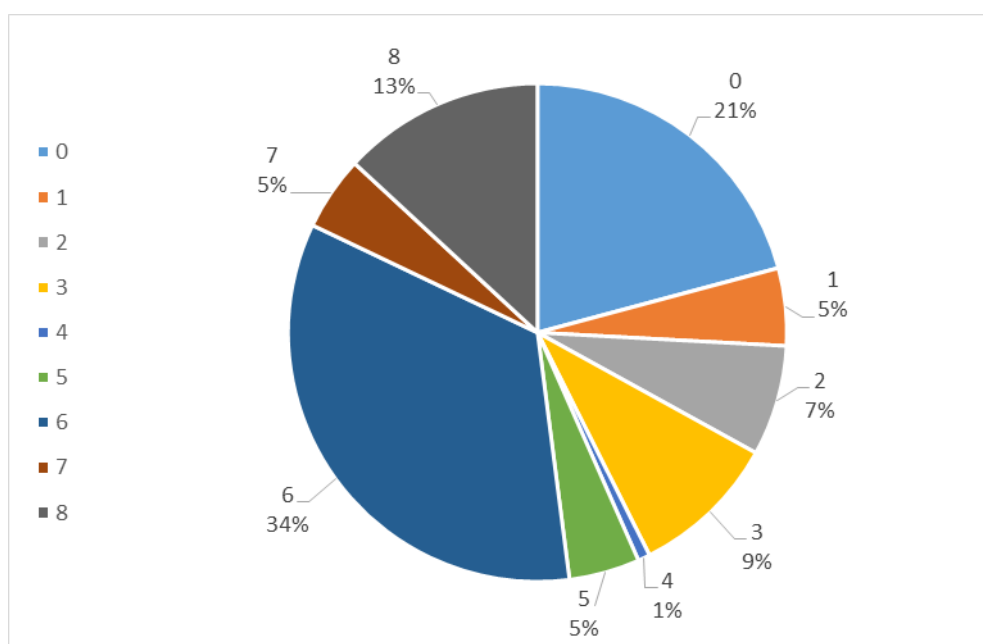
Ekonomické ukazatele dokreslují vliv výše popsané situace následovně (The World Bank, 2017): hrubý domácí produkt v roce 1981 byl 181,731 mld. USD. Oproti předchozímu roku (1980) byl pokles o 1,55 % a ekonomika tedy byla v recesi. Vývoz zboží a služeb dosáhl hodnoty 21, 406 mld. USD a případě exportu se jednalo o roční nárůst o 8,41 %. Podíl exportu na HDP byl 21,39 %.

Klasifikaci SITC v roce 1981 uvádí tabulka č. 8:

Tab. 8 Klasifikace SITC Řecka v roce 1981

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU	
		Rok 1973	Rok 1981
0	Potraviny a živá zvířata	251	799
1	Nápoje a tabák	96	193
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	159	275
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	165	367
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	14	30
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	65	176
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	320	1310
7	Stroje a dopravní prostředky	26	184
8	Průmyslové spotřební zboží	86	503
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121)

Obr. 6 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1981

Od roku 1973 zůstala nezměněná hlavní struktura prvních položek. Nejvýznamnější vyváženou komoditou byly stále tržní výrobky dle materiálu (třída 6) jejichž hodnota se za 9 let téměř zdesetinásobila na hodnotu 1310 mil. ECU a jejich podíl na celkovém exportu byl 34 %. Do této kategorie se řadí vývoz cementu (5,6 %), bavlněné příze (3,8 %), textilní příze, hliníku (2,0 %) feroslitin (1,3 %) a zpracovaného hliníku.

K nárůstu vývozu došlo i u druhé nejvýznamněji zastoupené třídy 0, avšak zde došlo pouze zhruba k trojnásobnému navýšení s podílem 21 % na celkovém exportu. Vývoz tvořilo ovoce a ořechy (2,6 %), zelenina (2,4 %), pšeničná mouka, pomeranče, víno aj. Jak uvádí Fiala a Pitrová (2003, s. 73), otázka zemědělství byla pro Řecko ve vyjednávání o vstupu do ES velmi významným bodem, neboť „produktivita řeckého zemědělství dosahovala pouze 40 % průměru ES, ale tvoří 16 % celkových nákladů v rozpočtu (ES 5 %) a v zemědělství je zaměstnáno 36 % populace (ES pouze 9 %)“.

Třetí nejvyšší zastoupení v exportu nově obsadila třída 8 (podíl na celkovém vývozu činil 13 %), do které můžeme řadit export oděvních výrobků a pleteného oblečení (10,3 %), obuvi (1,4 %) a her a hraček.

3.3.3 Shrnutí

Po období ropných krizí vypadala ekonomická situace zemí následovně:

Tab. 9 Shrnutí ekonomických ukazatelů 1981

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	59,810	181,731
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	17 321	18 679
Roční růst HDP	3,33 %	-1,55 %
Export zboží a služeb (ceny roku 2010, mld. USD)	15,132	21,406
% exportu z HDP	43,33%	21,39 %
Roční růst exportu	1,96 %	8,41 %

Zdroj: The World Bank (2017)

Reálný hrubý domácí produkt se jak v Irsku, tak v Řecku oproti předchozímu sledovanému období 1973 navýšil. Po přepočtu na obyvatele (The World Bank, 2017) vychází hrubý domácí produkt na obyvatele v případě Irska 17 321 USD a Řecka 18 679 USD. Ekonomika Irska tak měla v uplynulých letech vyšší produktivitu a HDP se přiblížilo ekonomice Řecka (v roce 1973 přitom činil rozdíl mezi ekonomikami těchto zemí v přepočtu na obyvatele 3 311 USD). Tato změna se odráží i v růstu HDP, který pro Irskou ekonomiku oproti roku 1972 vzrostl o 3,33 %, kdežto Řecko postihla krize a ekonomika zaznamenala oproti předchozímu roku pokles o 1,55 %.

Podíl exportu na HDP v obou zemích vzrostl. Irský činil 43,33 % a řecký 21,39 %. Od roku 1973 podíl exportu Irska na HDP vzrostl o 9,34 procentních bodů a v Řecku byl nárůst o 9,75 procentních bodů. Tato navýšení mohou být způsobena právě začleněním se do struktury ES, s čímž souvisí nové možnosti vývozu zboží a služeb a otevírání se země zahraničním investorům. V případě ročního nárůstu exportu si lépe vedlo Řecko, jehož export se navýšil o 8,41 % (irský pouze o 1,96 %).

Klasifikace SITC názorně zobrazuje směr, kterým se jednotlivé ekonomiky vydaly. Irsko si drželo historický trend zaměření ekonomiky na zemědělství. Hodnota

kategorie 0 byla v roce 1973 cca 701 mil. ECU, kdežto v roce 1981 již činila 2 140 mil. ECU a tvořila tak 32 % celkového exportu. Jak bylo zmíněno, v této hodnotě se odrážel i přechodí vstup země do ES s využíváním dotací v oblasti zemědělství. V ostatních kategoriích došlo k výrazným změnám. Kategorie 7, jejíž položky (stroje, počítače, aj.) byly v roce 1981 druhé nejvyváženější, navýšila původní hodnotu 171 mil. ECU na 1 518 mil. ECU. Změnu zaznamenalo i třetí pořadí, kde původní kategorii 8 vystřídala kategorie 5, jíž jsou chemikálie a farmaceutika.

Řecká struktura vyvážených položek nebyla oproti roku 1973 výrazně změněna – pořadí jednotlivých kategorií se téměř nezměnilo, navýšila se pouze jejich hodnota. Na prvním místě byla kategorie 6 (tržní výrobky tříděné dle materiálu), jejichž vyvážená hodnota z původních 320 mil. ECU vzrostla na 1310 mil. ECU. Podobný nárůst se vyskytuje i v kategorii 0, tedy vývozu potravin a zvířat, jejíž hodnota vzrostla z 251 mil. ECU na 799 mil. ECU a činila 21 % vývozu. Třetí místo ve vývozu nově obsadila kategorie 5 chemikálie a farmaceutika (tvořila 13 % celkového exportu) a průmyslové spotřební zboží, zahrnuté do kategorie 8, pokleslo na čtvrtou pozici v objemu vývozu.

3.4 Rok 1990: Meziobdobí

Rok 1990 nebyl pro Irsko ani Řecko historickým milníkem. Zkoumání tohoto toku je do práce zařazeno z důvodu velkého časového rozestupu od roku 1983 do roku 2002, kdy oba státy vstoupily do měnové unie. Oddíly věnované Irsku a Řecku tedy budou zaměřeny především na zkoumání exportních položek.

Uplynulá léta od roku 1983 byla charakteristická značnými změnami v oblasti utváření evropského prostoru. 80. léta zahrnovala významné pokroky směrem k integraci a součinnosti evropských států. Je zde zmíněno několik zásadních událostí tohoto období. V roce 1985 byla Francií, Německem a státy Beneluxu podepsána Schengenská dohoda upravující provádění kontroly osob na hranicích mezi těmito státy. Této dohodě předcházela v roce 1984 tzv. Saarbrückenská dohoda mezi Francií a Německem „reagující na protesty řidičů kamionů proti velkým zdržením na společných hranicích“ (Lacina a Ostřížek, 2011, s. 58). Schengenská dohoda spočívala (a spočívá) ve volném pohybu zboží, služeb a osob, překračující vnitřní hranice členských států, Kontroly se třetími zeměmi – tzv. vnější hranice – zůstaly beze změny. Taktéž byla cílem společná azylová a vízová politika a zavedení počítačového schengenského informačního systému – SIS (Lacina a Ostřížek, 2011).

Rok 1986 byl významný nejen z hlediska dalšího rozšíření ES, ale i díky zavedení Jednotného evropského aktu (JEA). Do ES se po řadě jednání připojily tehdy chudší ekonomiky Španělsko a Portugalsko. Vyjednávání o vstupu byla zahájena na základě změny politické situace v obou zemích, jelikož padly diktátorské režimy (Lacina a Ostřížek, 2011). Zároveň se v ES projevil snaha o překonání „eurosklerózy“ a s tím související myšlenka o prohloubení spolupráce mezi členskými státy. „Projekt jednotného vnitřního trhu byl prvním velkým projektem, v němž členské státy prokázaly vůli k prohlubování integračního procesu.“ (Plechanovová,

Euroskop) Jednotný evropský akt vymezoval návazné kroky, jak se má postupovat, aby došlo k oživení integrace mezi členskými státy. Autoři Lacina a Ostřížek (2011) říkají, že JEA zároveň obsahoval cíle z Římských smluv, které v praxi nebyly uskutečňovány.

Rok 1990 byl pak zlomový pro Německo. V tehdejší Německé demokratické republice padl komunistický režim a následně došlo ke sjednocení s Německou spolkovou republikou. Francie se obávala, aby nedošlo k dominantnímu postavení nově vzniklého Německa na poli hospodářské a měnové politiky a tak přistoupila k užší spolupráci s Německem za podmínky, že se „Německo zřekne své silné měny“ (Lacina, Ostřížek, 2011, s. 63). Tak byl položen základní kámen společné měnové politiky.

3.4.1 Irsko

Irská republika se ještě v 80. letech nepohybovala mezi ekonomickými fenomény ES. Naopak byla považována za zemi, která se řadila pod průměr ekonomické výkonnosti ES (Moody, Martin a kol., 2003). HDP v přepočtu na stálé ceny roku 2010 byl 82,620 mld. USD a jeho roční nárůst činil 8,47 % (The World Bank, 2017). Jednalo se o historicky nejvyšší procentuální meziroční nárůst HDP. Hodnota exportu zboží a služeb byla dle The World Bank (2017) 33,535 mld. USD, což představovalo 54,65 % HDP. Meziroční nárůst exportu byl 8,73 %.

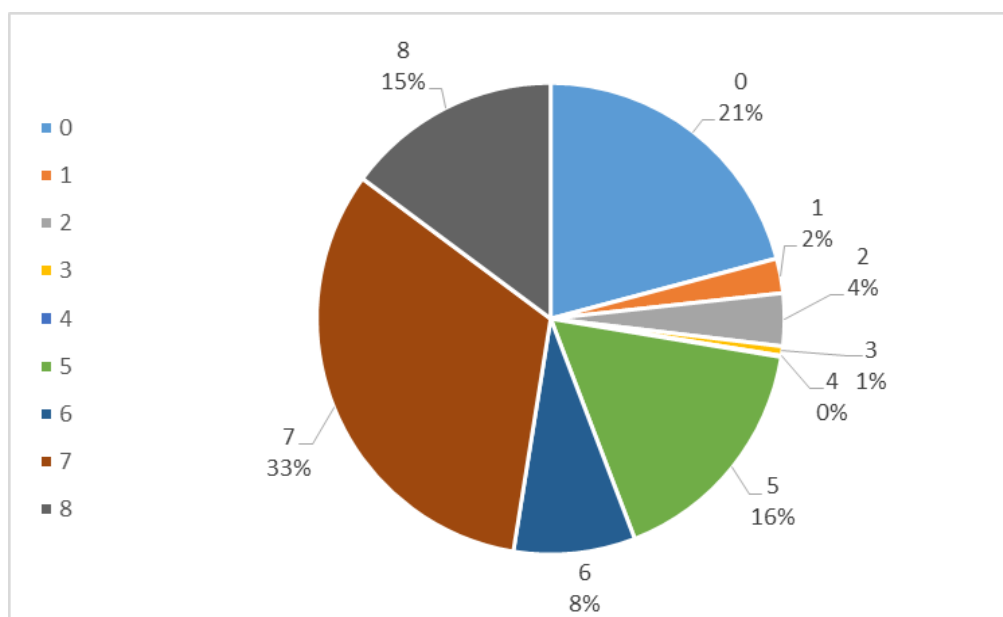
Během těchto let došlo i ke změně struktury vývozu, což je patrné z následující tabulky klasifikace SITC.

Tab. 10 Klasifikace SITC Irska v roce 1990

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU	
		Rok 1981	Rok 1990
0	Potraviny a živá zvířata	2 140	3 725
1	Nápoje a tabák	182	424
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	263	644
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	46	115
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	10	15
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	916	2 951
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	857	1 500
7	Stroje a dopravní prostředky	1 518	5 809
8	Průmyslové spotřební zboží	780	2 653
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121)

Pro přehlednost je uveden graf procentuálního zastoupení jednotlivých tříd.

Obr. 7 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 1990

Nejvýznamnější nárůst zaznamenala třída 7 - tedy stroje a dopravní prostředky. Původní hodnota 1 518 mil. ECU vzrostla na 5 809 mil. ECU a její podíl tvořil 33 % celkového exportu země. OEC ve svých statistických údajích blíže specifikuje skladbu vývozu zařazenou do jednotlivých tříd. Za prudkým nárůstem vývozu produktů zařazených do kategorie 7 se tak skrývá především vývoz počítačových procesorů (podíl 5,9 % na celkovém vývozu) a dalších počítačových součástek a příslušenství (5,5 % z celkového vývozu země).

V předchozích zkoumaných obdobích se sice zmenšovalo procentuální zastoupení kategorie 0 - tedy potravin a živých zvířat. Přesto tato kategorie v celém doposud zkoumaném období zaujímala první příčku. V tomto zkoumaném roce poprvé tuto kategorii s hodnotou 3 725 mil. ECU přeskočila hodnota kategorie 7, avšak přesto kategorie 0 tvořila 21 % celkového vývozu zboží. Vyváželo se hovězího maso (3,8 %), vepřového a skopového masa, čokoláda (1,1 %), mléko (1,4 %), máslo 1,3% a sýr (1,3 %). Složení exportních položek v kategorii potravin je stabilní v celém zkoumaném období.

Stejně tak výrazně vzrostla hodnota tříd 5 (chemikálie), 6 (tržní výrobky) a 8 (průmyslové spotřební zboží, mezi něž se řadí například vývoz lékařských přístrojů či zvukových zařízení). Ve vývozu chemikálií a farmaceutik, jenž zaujímá třetí místo, je nejvíce zastoupen vývoz heterocyklických sloučenin (4,3 % vývozu) a vývoz léčiv (2,5 % vývozu).

3.4.2 Řecko

Ekonomická situace Řecka nebyla po vstupu do ES příznivá. V tomto smyslu se vyjadřuje i Hradečný (2004, s. 551) a uvádí: „V rozporu s očekáváním, že se vstup do ES stane impulsem k restrukturalizaci a modernizaci řecké ekonomiky a k jejímu postupnému přibližování k úrovni ostatních partnerských zemí, postupoval vývoj opačným směrem. Přes vzrůstající dotace a subvence ze strany ES se řecká ekonomika nedokázala vymanit ze svých stávajících neduhů a stále více zaostávala nejen za vyspělejšími zeměmi ES, ale i za těmi svými partnery, kteří se v okamžiku vstupu do ES nacházeli na srovnatelném vývojovém stupni (Portugalsko, Irsko).“ Z uvedeného plyne, že Řecko nedokázalo dosáhnout takové ekonomické úrovně, jako jiné státy v ES. Autor také zároveň dodává, že tento vývoj byl předzvěstí budoucích ekonomických problémů země, které měly dopad i na rostoucí integraci země v ES.

Tento vývoj je patrný z hodnoty HDP (The World Bank, 2017), která činila 197,666 mld. USD, přičemž meziroční růst HDP byl nulový. Ekonomika tedy stagnovala. Hodnota exportu byla 22,679 mld. USD. Podíl exportu na HDP byl 14,78 % a hodnota exportu oproti roku 1989 dokonce poklesla o 3,47 %.

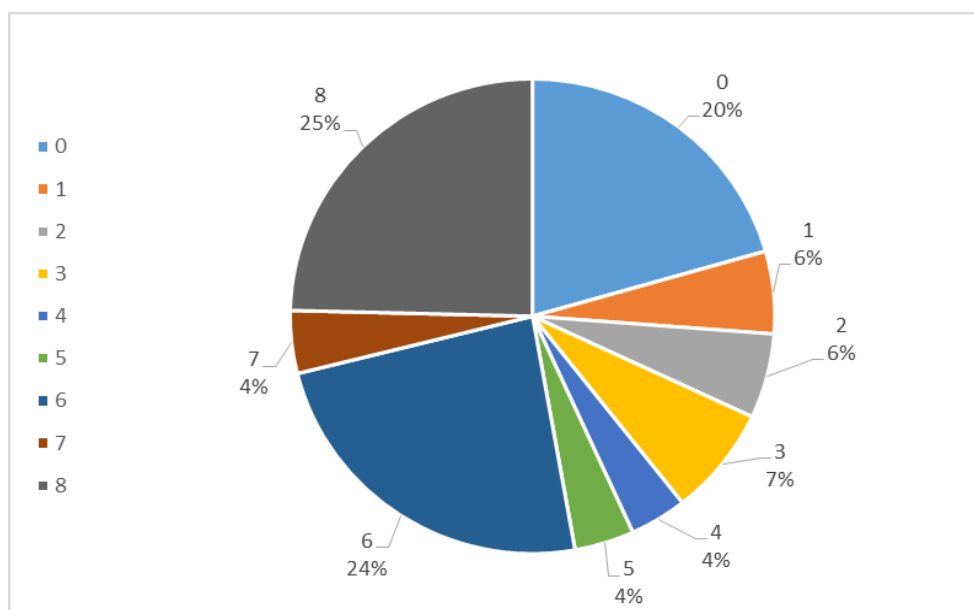
Vývoj jednotlivých kategorií dle klasifikace SITC 4 pak vypadal následovně:

Tab. 11 Klasifikace SITC Řecka v roce 1990

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU	
		Rok 1981	Rok 1990
0	Potraviny a živá zvířata	799	1 277
1	Nápoje a tabák	193	348
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	275	358
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	367	461
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	30	237
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	176	247
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1310	1 485
7	Stroje a dopravní prostředky	184	265
8	Průmyslové spotřební zboží	503	1 527
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	bez dat

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121)

Tabulka je vyjádřena také v procentuálním zastoupení jednotlivých tříd:

Obr. 8 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 1990

Hodnoty jednotlivých tříd se od roku 1981 v každé kategorii navýšily. Největší změnu zaznamenala kategorie 8, tedy průmyslové spotřební zboží, které navýšilo svou hodnotu z původních 503 mil. ECU na 1 527 mil. ECU, čímž tvořila 25 % celkového vývozu zboží. Do kategorie 8 se dle OEC řadí hlavně vývoz oblečení. Spadají do něj pletené vrchní oděvy (tvoří 2,6 % celkového vývozu zboží), bavlněné spodní prádlo (5,5 %), kožesinové oděvy (2,3 %) a dále například kabáty a sukně.

Kategorie 6 byla druhou nejvyváženější skupinou výrobků s hodnotou 1 485 mil. ECU. Její součástí byl vývoz cementu (2,5 %), bavlněné příze (2,4 %), feroslitin (1,9%) hliníku /1,2 % a zpracovaného hliníku (1,7 %).

Třetí nejvýznamnější třídou byly potraviny a živá zvířata, které tvořily 20 % celkového exportu. Kategorie 0 obsahuje export ovoce (2,8 %), zeleniny (1,9 %), pomerančů (1,3 %), hroznů a hrozinek (2,4 %) nebo vína (1,2 %).

3.4.3 Shrnutí

Irská ekonomika byla na vzestupu, kdežto Řecko se potýkalo s vnitřními problémy. Ekonomické veličiny porovnává následující tabulka:

Tab. 12 Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 1990

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	82,620	197,666
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	23 512	19 385
Roční růst HDP	8,47 %	0 %
Export zboží a služeb (ceny roku 2010, mld. USD)	33,535	22,679
% exportu z HDP	54,65 %	14,78 %
Roční růst exportu	8,73 %	- 3,47 %

Zdroj: The World Bank (2017)

HDP na obyvatele bylo v případě Irska 23 512 USD a Řecka 19 385 USD. Irský výkon ekonomiky tak v tomto období převýšil výkon Řecka. Výrazný rozdíl mezi ekonomikami je také patrný z ročního růstu HDP. Ten v případě Irska činil 8,47 %, kdežto řecká ekonomika oproti roku 1989 nezaznamenala žádný nárůst produktu.

V případě Řecka se celková hodnota vývozu zboží a služeb navýšila pouze nepatrně. V roce 1981 byl podíl řeckého exportu na HDP ještě 21,39 %, kdežto v roce 1990 byl pouhých 14,78 % (tento pokles je patrný i v meziročním srovnání exportu, který se snížil o 3,47 %) Irský export nadále stoupal a jeho podíl roku 1990 byl 54,65 %.

Irsko se nově zaměřilo na produkci a vývoz zboží spadající do kategorie 7. Procentuální zastoupení této kategorie (33 %) vypovídá o významnosti třídy na celkovém vývozu zboží. Kategorie 0 obsahovala shodné položky jako v roce 1981. Třetí kategorií zůstávaly chemikálie a farmaceutika, jejichž vývozním produktem byly hlavně heterocyklické sloučeniny, léky nebo produkty kosmetického průmyslu.

V Řecku taktéž došlo k obměně vyvážených položek. Země zacílila na produkty kategorie 8, již tvořilo hlavně oblečení. Tato kategorie se na celkovém vývozu podílela 25 %. Kromě kategorie 6 byly opět důležitou exportní kategorií potravinové výrobky. Stejně jako v roce 1981, i nyní se vyváželo hlavně ovoce, zelenina, citrusy a například víno.

3.5 Rok 2002: Vstup zemí do měnové unie

V roce 1992 byla podepsána Maastrichtská smlouva o Evropské unii (EU). Ta sdružovala všechna tři společenství obsažená v ES a obsahovala Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku (SZBP) a Spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (SSVV). EU plnila integrační cíle, jež si mezi sebou členské státy vymezily.

Roku 1993 vznikla schválením Evropské Rady tzv. Kodaňská kritéria, která obsahovala 3 body, které země musí splnit, pokud se chce stát členem EU. Roku 1995 se EU rozšířila o další země – Finsko, Rakousko a Švédsko. Roku 1999 byla zavedena společná měna (euro) v bezhotovostním styku. Na tu navázalo roku 2002 přijetí eura i v hotovostním platebním styku. Euro bylo zavedeno v 12 členských státech, mezi něž se zařadilo jak Irsko, tak Řecko.

3.5.1 Irsko

Devadesátá léta byla pro Irskou republiku po období nižší ekonomické výkonnosti zlomová. Šlosarčík (2015, s. 16) říká, co stálo za ekonomickým úspěchem těchto let: „V sedmdesátých a osmdesátých letech proběhlo v Irské republice i na unijní úrovni několik strukturálních reforem, které ze zpětného pohledu zásadním způsobem přispěly k růstu irské ekonomiky v budoucnosti. Postupné dokončování vnitřního trhu umožnilo Irsku diverzifikovat směrování svého exportu a snížit tak svou závislost na britském trhu, kam před vstupem do EHS směřovalo přes 90 % irského vývozu. Fiskální krize z druhé poloviny osmdesátých let pak přiměla irskou vládu přijmout úsporná rozpočtová opatření a celkově konsolidovat irské veřejné finance.“ Nejenže rostl počet obyvatel, jejichž značná část dříve z Irska emigrovala, ale přicházela i část populace za vysokou poptávkou od nově vzniklých firem na území Irska. Šlosarčík (2015) se zmiňuje, že Irsko záměrně drželo nízkou sazbu daně z příjmu právnických osob (12,5 %), aby dosáhlo toho, že zahraniční investoři budou co největší část svých zisků formálně zdaňovat na území Irska. Také dodává, že strategie fungovala až do vypuknutí finanční krize. Erbenová (1998, s. 2) udává následující: „Mezi lety 1961 a 1997 se pak počet obyvatel zvýšil o 30% na dnešních 3.58 milionu, což je proporcionálně nejvyšší nárůst zaznamenaný v evropské zemi za tak krátké období.“

Proto je Irsko v tomto období označováno jako „keltský tygr“. 90. léta nastartovala období prosperity, vysoké ekonomické úrovně a vzrůstajícího HDP. Vzniklo mnoho průzkumů, které si kladly otázku, co stojí za tak nevídaným ekonomickým úspěchem země. Erbenová (1998, s. 1) se v tomto kontextu zmiňuje následovně: „Socialisté si zajisté s potěšením všimnou vysokých daní z příjmu, neklesajících sociálních transferů a ambiciózní průmyslové politiky. Liberálové vidí v Irsku ekonomiku, která je až výjimečně otevřená jak pro zahraniční obchod, tak i pro kapitálové investice, s příznivými demografickými trendy, zanedbatelným deficitem veřejných financí a trhem práce, který je až výstředně flexibilní. To poslední je zejména díky trvalé migraci (dalo by se říci doslova trvalému stěhování národů). Jedním z faktorů, které umožnily Irsku růst v posledních letech tak rychle bez inflačních tlaků a nedostatku pracovních sil je, že Irsko zaznamenává čistý příliv obyvatel ze zahraničí.“ Také autoři Moody, Martin a kol. (2003, s. 294) uvádějí důvody, které dle nich zapříčinily hospodářský zázrak irské ekonomiky. Mezi důvody řadí „obnovení politické stability rozvrácené na počátku devadesátých let, nebyvalou prosperitu a vysokou míru zaměstnanosti, masivní přísuny subvencí z Bruselu do Dublinu, návrat spousty irských občanů, rozsáhlý nábor kvalifikovaných i nekvalifikovaných pracovních sil v zahraničí k pokrytí požadavků rostoucí ekonomiky, pokles vlivu katolické církve,

četná obvinění z korupce předních politiků a státních úředníků, úspěchy při řešení problému se Severním Irskem a odhalení těsné provázanosti politického i ekonomického sektoru“.

Všichni autoři se tedy shodují na přílivu zahraničního kapitálu do země, nárůstem pracovních pozic a obyvatel a stabilní ekonomice – to vše zapříčiněno reformami v 70. a 80. letech a přijímáním velkých transferů v rámci kohezní politiky Společenství od samého vstupu Irska do ES.

Irská ekonomika stále vzkvétala i v roce 2002, v němž vstoupila do měnové unie. Samotnému vstupu předcházelo dodržení kritérií z Maastichtské smlouvy, jež však pro Irsko byly lehce splnitelné, protože již v roce 1979 se irská měna zapojila do evropského mechanismu směnných kurzů a ukončila s britskou librou paritu.

Nyní je nutné se zaměřit na ekonomické veličiny. Hodnota HDP (The World Bank, 2017) v přepočtu na ceny roku 2010 činilo 184,861 mld. USD a jeho roční růst byl 5,58 % (například mezi lety 1995 – 2000 byl průměrný roční růst dokonce 9,7 %). Export zboží a služeb s hodnotou 168,468 mld. USD činil 90,48 % HDP. Jeho roční nárůst byl 6,48 % (The World Bank, 2017).

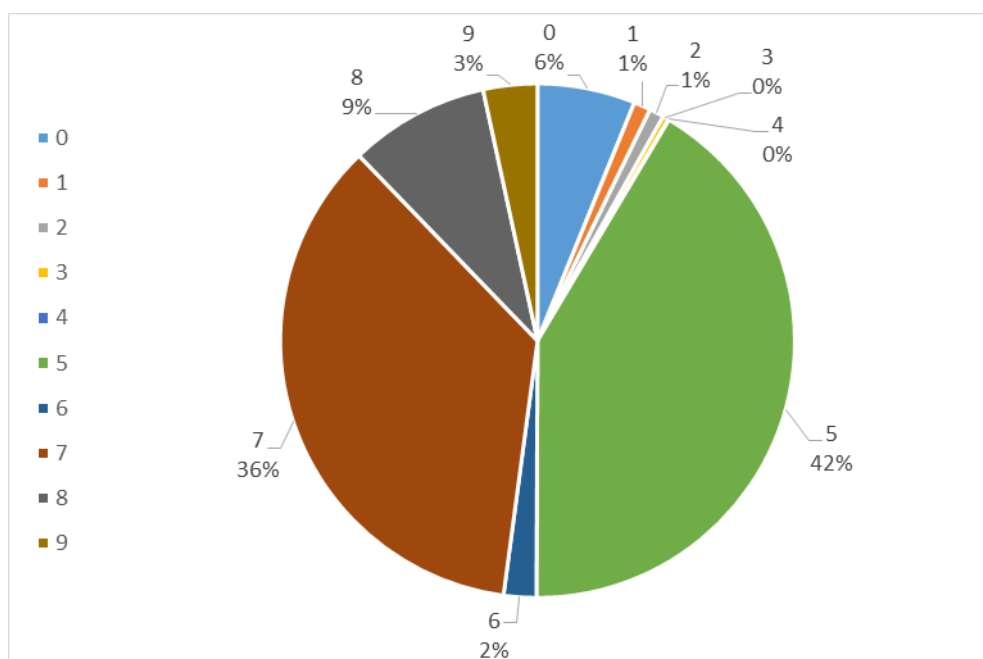
HDP a složení exportního koše přibližují údaje z klasifikace SITC. Zavedení měnové unie znamenalo zavedení stejné měny – euro (EUR). Z tohoto důvodu jsou následující data čerpána již z jiných zdrojů, která hodnoty uvádějí v eurech. Převodní vztah evropské měnové jednotky a eura měl být symbolický (1 ECU = 1 EUR), avšak data mohou být pro porovnání s předchozím obdobím díky změně zdroje i měny lehce zkreslena. Proto je v tabulce uveden třetí sloupec, jehož data vycházejí z nového zdroje, tedy Central Statistics Office (CSO) Irské republiky. Tato data slouží pro porovnání nově sledovaného období (2002) s rokem 1990, jež na svých stránkách uvádí SCO.

Hodnoty jednotlivých kategorií zobrazuje následující tabulka:

Tab. 13 Klasifikace SITC Irska v roce 2002

Třídy SITC		Vývoz		
		v mil. ECU	v mil. EUR	v mil. EUR
		Rok 1990	Rok 1990	Rok 2002
0	Potraviny a živá zvířata	3 725	3 628	5 780
1	Nápoje a tabák	424	415	1 003
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	644	656	863
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	115	115	362
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	15	14	26
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	2 951	2 887	39 061
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1 500	1 462	1 926
7	Stroje a dopravní prostředky	5 809	5 698	33 554
8	Průmyslové spotřební zboží	2 653	2 589	8 285
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	741	3 200

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121) a Value of Exports by Commodity Group and Year (Central Statistics Office, 2017)

Obr. 9 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2002

Tabulka rok 1990 vyjadřuje hodnotami dle Eurostatu a Central Statistics Office (CSO). Je patrné, že jednotlivé hodnoty se liší v závislosti na zdroji, odkud jsou data převzata. Jelikož nová data pro rok 2002 pocházejí z databáze CSO, budou porovnávána vzhledem k hodnotám roku 1990 ze stejného zdroje (poslední dva sloupce tabulky).

Kategorie 0 z oblasti potravin a živých zvířat opět navýšila svou hodnotu (i díky využívání dotací z EU), avšak enormní nárůst se vyskytl v kategorii 5 (chemikálie, farmaceutika) s podílem 42 % na celkovém exportu, a kategorie 7 (stroje, dopravní prostředky), jež tvořila 36 % z celkového vývozu zboží. Do kategorie 5 se dle OEC řadí vývoz léčiv (24 %), heterocyklických sloučenin (13 %), ostatních dusíkatých sloučenin, antibiotik nebo hormonů. Kategorie 7 obsahuje export osobních počítačů (3,7 %), procesorů (2,7 %), ostatních počítačových součástek, televizí, aj. Třetí významnou kategorií byla třída 8, jež s hodnotou 8 285 mil. EUR tvořila 9 % celkového vývozu. Patří do ní vývoz lékařských přístrojů (1,9 %), ortopedických pomůcek (1,9 %) zvukových nahrávacích zařízení (2,7 %) a také aut.

Obzvláště nárůst v kategorii 5 a 7 může být velmi významným ukazatelem a důvodem, proč bylo Irsko označováno jako „keltský tygr“. Daňové úlevy, nízké bariéry podnikání a především kapitálový příval, s čímž souvisí nárůst obyvatelstva a nízká míra nezaměstnanosti, lákaly zahraniční firmy pro vstup na území Irska. Šlosarčík (2015, s. 18) zmiňuje následující: „*Irská republika coby součást vnitřního trhu Evropské unie představovala nástupní prostor pro snadný export do zbytku Evropské unie.*“ Zároveň dodává, že tato pozice Irska pramenila z nízkých nákladů na dopravu a také z téměř žádných kurzových rizik, které obnášelo členství v eurozóně. K tomu přispěly i kroky vlády, jež zavedla politiku nízkého zdanění příjmů právnických osob a vzdělané, anglicky mluvící obyvatelstvo.

Autor také uvádí, proč obzvláště tyto kategorie navýšily svou hodnotu: „*Zahraniční investice přitom směřovaly v Irsku často do oborů s velkou přidanou hodnotou, jako byla výroba počítačů, léčiv nebo softwaru, kde v irských pobočkách zahraničních investorů probíhal výzkum a vývoj nových produktů. V jeden okamžik se tak Irsko stalo druhým největším vývozcem některých formátů prodáváného softwaru ve světě, hned za Spojenými státy.*“ (Šlosarčík, 2015, s. 18)

Erbenová (1998, s. 7) se s názorem autora ztotožňuje a zmiňuje, v čem tkví úspěch irské ekonomiky: „*Většina irských vývozu je tvořena produkty moderních průmyslových odvětví, jejichž výrobky se dobře prodávají i během recese, například počítače (IBM, Apple, Hewlett Packard, Dell a mnoho dalších), léky (Bristol, Myers, Squibb) a chemikálie (Sandoz).*“

Vstup kapitálových investic do těchto odvětví tak významně napomohl ekonomické situaci země a zajistil ji tak do té doby nevídanou prosperitu.

3.5.2 Řecko

Období krátce po vstupu do ES nebylo pro Řecko ekonomicky úspěšné. Fiala a Pitrová (2003) dávají příčinu neúspěchu za vinu politickému vývoji. Toto tvrzení dokládají takto: „*Socialistická vláda strany PASOK zaujala ihned po vstupu zcela odlišnou hospodářskou politiku než zbytek Společenství. Ostatní členské země po druhém ropném šoku zavedly na počátku osmdesátých let úspornou politiku a bezprecedentně tak zvýšily míru nezaměstnanosti. Řecká socialistická vláda však přesně opačně prohlubovala deficit veřejných financí rozšiřováním veřejného sektoru. Výsledkem byly velké zahraniční úvěry, nárůst inflace, malý příliv zahraničních investic,*

a pomalý ekonomický růst.“ Dodávají, že pozitivní účinky měla tato politika pouze v podobě velké spotřeby a nízké nezaměstnanosti.

Hradečný (2004, s. 539) přičítá vinu taktéž politickému vedení. Jako důvody uvádí „*mylné předpoklady vlády a nerozhodné, nedůsledné a rozporuplné postupy vlády*“. Důvody zároveň konkretizuje a uvádí, v čem vláda selhala: „*Nepodnikla odpovídající kroky ke zvýšení přímých daní, které netvořily ani 20 % rozpočtových daňových příjmů, neznemožnila rozsáhlé daňové úniky a nezabránila tomu, že část veřejných prostředků byla neúčelně promrhávána či využívána k osobnímu obohacování některých jedinců.*“ (tamtéž)

Autoři se tedy shodují a vinu ekonomického neúspěchu země přičítají selháním na straně špatných rozhodnutí vlády. Vláda sice prováděla významné reformy, avšak ty se týkaly pouze oblastí, které k reformám nepotřebovaly velký objem financí (např. reforma rodinného práva v oblasti civilním sňatků, zrušení trestu smrti, aj.). V jiném ohledu chyběly pro značnou část reforem finance, a pokud nějaké prostředky byly k dispozici, byly často neuváženě a neefektivně zneužívány (Hradečný, 2004). Z tohoto důvodu byl schválen v roce 1985 stabilizační program, který měl za cíl oživení ekonomiky země, snížení zadluženosti, míry inflace a zvýšení konkurenceschopnosti Řecka. Prostředkem k uskutečnění programu byla devalvace drachmy, snížení mezd především ve veřejném sektoru, zdražení zboží a zvýšení daní, což vedlo k masivním protestům a následně ke zrušení celého programu z důvodu blížících se voleb a strachu z neúspěchu při znovuzvolení dosavadní vlády (Hradečný, 2004).

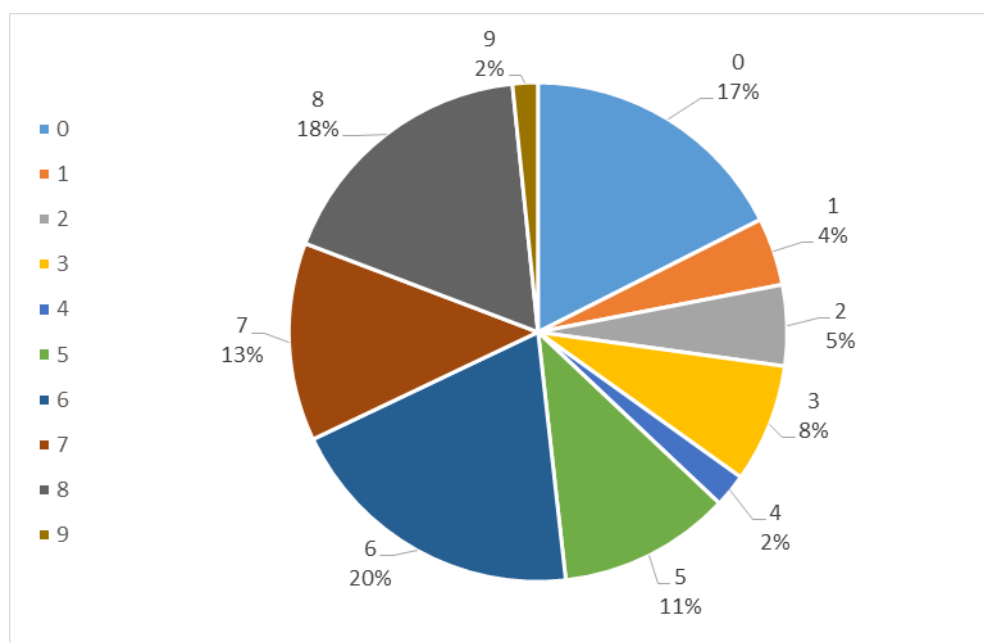
Až v roce 1994 došlo se změnou vlády a novými reformami na zlepšení ekonomické situace země se snahou o dodržení maastrichtských kritérií pro vstup do měnové unie, což se roku 2002 skutečně podařilo a Řecko se stalo další zemí používající euro (Fiala, Pitrová, 2003). Avšak až postupem let a rozvíjející se krizí v Řecku vyšlo najevo, že země tato kritéria nespĺnila a záměrně ovlivňovala hospodářské výsledky země.

Hrubý domácí produkt Řecka byl v přepočtu na ceny roku 2010 (The World Bank, 2017) 272,191 mld. USD a jeho roční růst byl 3,92 %. Hodnota exportu zboží a služeb činila 52,881 mld. USD a tvořil 20,11 % hodnoty HDP. V případě exportu se jednalo o roční pokles o 7,32 %. Zároveň je zde uvedena klasifikace SITC, u které, stejně jako v případě Irska, byl změněn zdroj údajů vzhledem k nově používané měně (EUR). Těmi jsou data z oficiálních řeckých statistických stránek – Hellenic Statistical Authority.

Tab. 14 Klasifikace SITC Řecka v roce 2002

Třídy SITC		Vývoz v mil. ECU	
		v mil. ECU	v mil. EUR
		Rok 1990	Rok 2002
0	Potraviny a živá zvířata	1 277	2 128
1	Nápoje a tabák	348	532
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	358	635
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	461	932
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	237	261
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	247	1 357
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1 485	2 390
7	Stroje a dopravní prostředky	265	1 557
8	Průmyslové spotřební zboží	1 527	2 130
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	bez dat	199

Zdroj: Zpracováno dle Eurostatu (1992, s. 88 - 121) a Trade and Services Statistics Division, Cumulative 2002 (Hellenic Statistical Authority, 2015)

Obr. 10 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2002

Oficiální stránky řeckého statistického úřadu neuvádějí data z roku 1990, budou proto porovnávána data Eurostatu z roku 1990 a oficiální řecké databáze z roku 2002. Vypovídací hodnota tak může být lehce zkreslena nejenom převodem na novou měnu.

Nejvíce exportována je kategorie č. 6 s hodnotou 2 390 mil. EUR. Podíl na celkovém vývozu tvoří 20 % a řadí se do ní dle OEC zpracovaný hliník (3,3 %), cement (1,5 %), zpracovaná měď a feroslitiny.

Druhou kategorií je třída 8, kterou tvoří průmyslové spotřební zboží s 2 130 mil. EUR (celkový podíl činí 18 %). Mezi vyváženými produkty bylo bavlněné spodní prádlo (3,2 %), různé pletené oblečení (2,4 %), jiné oděvy, obuv, hračky a hry. Následuje je kategorie 0 (potraviny a živá zvířata), jež od roku 1990 zvýšila svou hodnotu na 2 128 mil. EUR. Země exportovala zeleninu (2,3 %), ovoce, pečivo, pomeranče či sýry.

Výrazná změna nastala v kategorii 5, již jsou chemikálie a farmaceutika. Hodnota se z původních 247 mil. ECU navýšila na 1 357 mil. EUR a podíl na celkovém exportu byl 11 %. Podobnou změnu zaznamenala i kategorie 7 (stroje a dopravní prostředky), jejíž původní hodnota činila 265 mil. ECU a hodnota v roce 2002 činí 1 557 mil. EUR (13 % z celkového exportu. Fiala a Pitrová (2003) zmiňují, že Řecko se hlavně přeorientovalo na trhy výroby (potraviny či textil), avšak jeho výrobky nebyly tak konkurenceschopné, protože jiné státy měly levnější pracovní sílu.

3.5.3 Shrnutí

Rok 2002 byl významný pro obě země z hlediska vstupu do měnové unie. Ekonomická situace obou zemí však byla velmi rozdílná. Rozdíly jsou patrné z následující tabulky:

Tab. 15 Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2002

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	184,861	272,191
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	47 015	24 967
Roční růst HDP	5,58 %	3,92 %
Export zboží a služeb (ceny roku 2010, mld. USD)	168,468	52,880
% exportu z HDP	90,48 %	20,11 %
Roční růst exportu	6,48 %	-7,32 %

Zdroj: The World Bank (2017)

Hodnota HDP Irska se významně navýšila, přesto je pro porovnání nutný přepočítání na obyvatele. Dle The World Bank (2017) činí HDP na obyvatele Irska 47 015 USD a Řecka 24 967 USD. Irský produkt tak ten řecký významně převyšuje, což jen dokládá tvrzení o ekonomickém růstu „keltského tygra“. Růst irského produktu byl prokazatelně vyšší v letech 1995 – 2000 (činil 9,7 %), přesto opět vzrostl o 5,58 %. Řecký produkt vzrostl o 3,92 %, což přibližně odpovídá průměru 3,29 % mezi lety 1995 – 2000 (The World Bank, 2017).

Významný nárůst podílu exportu na HDP je v případě Irska. Ten se z původních 54,65 % (rok 1990) navýšil na 90,48 %. Jeho roční procentuální navýšení činilo 6,48 %. Tento enormní nárůst je důkazem přílivu kapitálových investic v 90. letech a následného výrazného zvýšení vývozu jak do zemí Evropy, tak i třetích zemí. V této hodnotě se odráží již zmíněná výhodná pozice Irska pro vývoz do Evropy, daňový aparát země, vzrůstající otevřenost ekonomiky, prováděné reformy v 80. letech a hlavně zaměření se na produkty moderních technologií, pro které

nastal na přelomu milénia boom, a které profitovaly i v období recese (Šlosarčík, 2015).

Podíl řeckého exportu oproti roku 1990, kdy činil 14,78 %, vzrostl na 20,11 %. Jeho hodnota oproti roku 2001 poklesla o 7,32 %. I v položkách Řecka se odráží celá ekonomická situace země. Jak uvádí Hradečný (2004), Řecko se zaměřilo na produkty, které nebyly tak konkurenceschopné, a na reformy, jejichž provádění selhávalo - ať už z obav o znovuzvolení vlády; nedostatku a neefektivním využívání financí; silnou, zbytečnou, byrokratickou agendou či následky rozšiřování veřejného sektoru (čímž se vláda zadlužila a peníze, jež se podařilo získat místo investování využívala na splácení dluhů).

3.6 Rok 2005: Meziobdobí

Rok 2005 je, stejně jako dříve zkoumaný rok 1990, meziobdobí, které slouží pro porovnání ekonomické situace před vypuknutím finanční krize a jejím projevením v ekonomikách zemí v roce 2009. Všechny historické a ekonomické souvislosti mezi rokem 2002 a 2009 budou popsány v následující kapitole 3.7.

3.6.1 Irsko

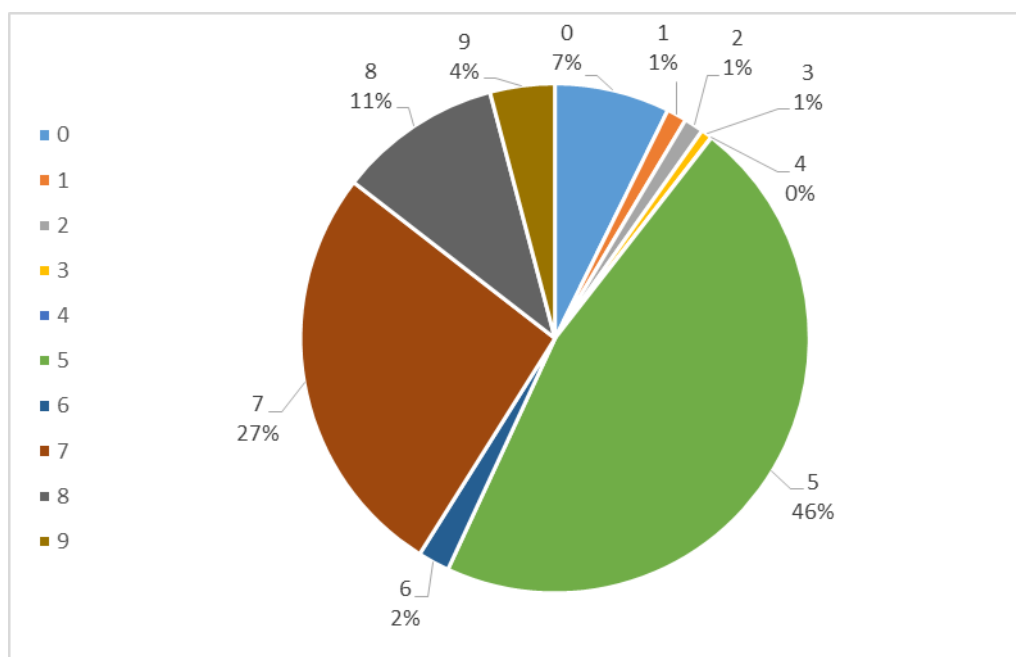
Irsko v 90. letech výrazně oživilo svou ekonomiku a jeho ekonomický růst byl velmi rychlý. V roce 2005 byla hodnota HDP 216,334 mld. USD a jeho meziroční růst činil 5,78 % (The World Bank, 2017). Hodnota irského exportu zboží a služeb vyjádřená v reálných cenách roku 2010 byla 186,073 mld. USD. Podíl exportu na HDP byl 79,57 % a meziroční růst činil 5,48 % (tamtéž). Pro přehled položek, které země vyvážena, je uvedena klasifikace SITC 4:

Tab. 16 Klasifikace SITC Irska v roce 2005

Třídy SITC		Vývoz v mil. EUR	
		Rok 2002	Rok 2005
0	Potraviny a živá zvířata	5 780	6 380
1	Nápoje a tabák	1 003	1 103
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	863	1 077
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	362	616
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	26	18
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	39 061	40 421
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1 926	1 755
7	Stroje a dopravní prostředky	33 554	23 150
8	Průmyslové spotřební zboží	8 285	9 066
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	3 200	3 586

Zdroj: Value of Exports by Commodity Group and Year (Central Statistics Office, 2017)

Kategorie roku 2005 vyjadřuje následující graf v procentech celkového vývozu:

Obr. 11 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2005

Vývozu zboží vévodila nadále kategorie 5, která tvořila 46 % celkového vývozu zboží. OEC do této třídy řadí export hlavně léků, které se na celkovém vývozu podílely 22 %. Dalším významným exportovaným produktem této kategorie byly heterocyklické sloučeniny s podílem 11 %. Mezi další vývozní produkty se řadí např. dusíkaté sloučeniny (7,1 %), jiné chemické produkty, antibiotika a výrobky kosmetického průmyslu.

Druhou v pořadí je kategorie 7, která se na celkovém vývozu podílela 27 %. Oproti minulému zkoumanému období (2002) však poklesla z původní hodnoty 33 554 mil. EUR na 23 150 mil. EUR. Dle OEC se do ní řadil export počítačů a souvisejících komponent (např. procesory s podílem 4,3 % na celkovém exportu, elektronické čipy, osobní počítače, baterie).

Třetí kategorií s celkovým podílem 11 % je průmyslové spotřební zboží, do níž spadá například vývoz lékařských přístrojů (3 %) nebo ortopedických pomůcek (2,4 %).

3.6.2 Řecko

Řecká ekonomika byla stejně jako Irsko v expanzi. Hodnota HDP vyjádřená ve stálých cenách roku 2010 byla 304,350 mld. USD. Roční nárůst činil 0,6 % (The World Bank, 2017).

Export byl 64,308 mld. UES a tvořil 21,31 % hodnoty HDP. Oproti roku 2004 vzrostl o 3,34 % (The World Bank, 2017).

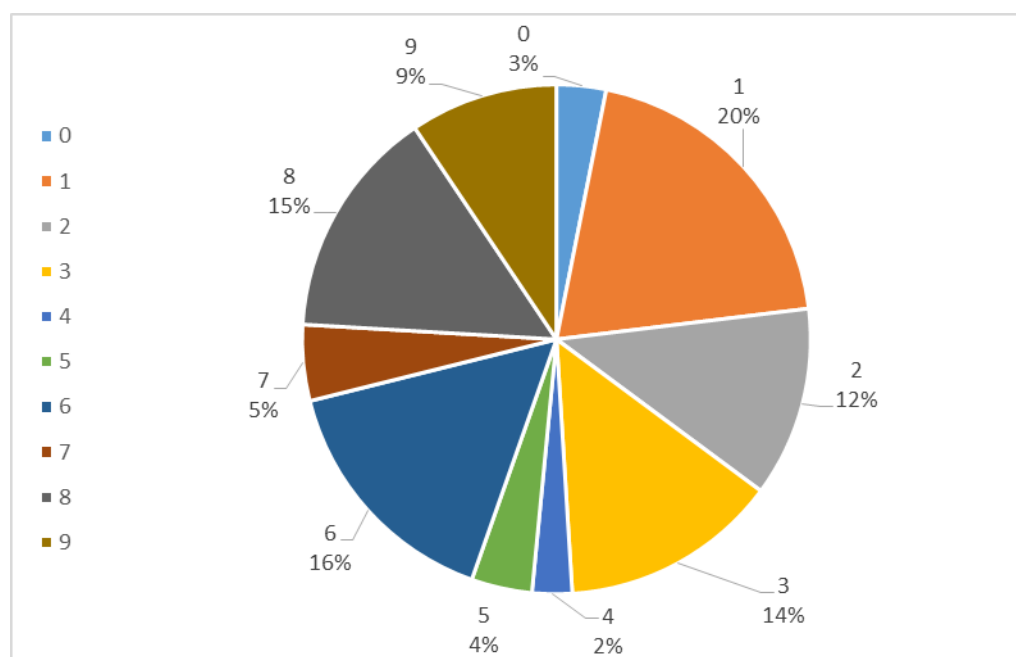
Skladba exportního koše v letech 2002 a 2005 je obsahem následující tabulky:

Tab. 17 Klasifikace SITC Řecka v roce 2005

Třídy SITC		Vývoz v mil. EUR	
		Rok 2002	Rok 2005
0	Potraviny a živá zvířata	2 128	468
1	Nápoje a tabák	532	2 959
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	635	1 793
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	932	2 060
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	261	377
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	1 357	574
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	2 390	2 333
7	Stroje a dopravní prostředky	1 557	717
8	Průmyslové spotřební zboží	2 130	2 177
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	199	1 398

Zdroj: Trade and Services Statistics Division, Cumulative 2005 (Hellenic Statistical Authority, 2015)

Tabulka č. 17 je převedena do procentuální podoby následovně:

Obr. 12 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2005

V roce 2005 jsou patrné poměrně výrazné změny ve většině kategorií. Velký pokles zaznamenaly hned tři kategorie. Jedná se o třídu 0, jejíž hodnota poklesla z původních 2 128 mil. EUR na 468 mil. EUR, což představuje pouhých 3 % celkového vývozu země (v roce 2002 to bylo ještě 17 %). Vývoz chemikálií a farmaceutik (kategorie 5) zaznamenal také pokles a to na 574 mil. EUR. Činil tak 4 % vývozu. Třetí

nejvýraznější pokles zaznamenala kategorie 7 (stroje a dopravní prostředky) na polovinu původní hodnoty.

Naopak výrazný nárůst hodnoty zaznamenaly kategorie 1, 2 a 3. Do popředí se opět dostal vývoz tabáku a vína, které jsou zařazené v kategorii 1. V kategorii 2 to byl především export surové bavlny (1,9 %), hliníkové rudy a železného odpadu. Významný byl i vývoz mazacích olejů, zařazených do kategorie 3, který tvořil 7,8 % celkového vývozu Řecka v roce 2005.

Mezi tržní výrobky spadající do kategorie 6 se řadí zpracovaný hliník (3,7 %), zpracovaná měď (1,7 %), cement (1,7 %) nebo feroslitiny (1,7%).

Vývoz oděvů a obuvi, zařazený do kategorie 8, zaujímá nadále poměrně stabilní místo mezi vyváženým zbožím.

3.6.3 Shrnutí

Ekonomickou situaci států dokresluje následující souhrnná tabulka:

Tab. 18 Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2005

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	216,334	304,350
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	52 004	27 700
Roční růst HDP	5,78 %	0,6 %
Export zboží a služeb (ceny roku 2010, mld. USD)	186,073	64,308
% exportu z HDP	79,57 %	21,31 %
Roční růst exportu	5,48 %	3,34 %

Zdroj: The World Bank (2017)

Oproti roku 2004 zaznamenaly obě ekonomiky nárůst HDP. Po přepočtu na obyvatele vzrostl jak produkt Irska, tak Řecka. V případě Irska se jednalo o již několikaletoú expanzi. Navzdory růstu irské ekonomiky podíl exportu na HDP zaznamenal oproti minulému zkoumanému období pokles. V roce 2002 činil tento podíl 90,48 %, kdežto v roce 2005 byl 79,57 %. Řecko také zaznamenalo růst, a to o 0,6 %. Podíl vývozu zboží a služeb vzrostl. Z původních 20,11 % (rok 2002) se navýšil na 21,31 % (rok 2005).

Sktruktura vývozu Irska dle klasifikace SITC zůstala prakticky beze změn. Jediná výraznější změna byla v kategorii 7, která poklesla od roku 2002 o 10 404 mil. EUR, jak již bylo uvedeno v kapitole 3.6.1.

Řecké vývoz zboží prošel výraznou změnou. Řecko se soustředilo na vývoz zboží, jež byly od irského exportu odlišné. Kategorie, jež v minulém období významností na podílu exportu podobně kopírovaly irský vývoj, nyní snížily svou hodnotu. První nejvyváženější kategorií se staly nápoje a tabák, které tvořily 20 % celkového vývozu. Vývoz zpracovaného hliníku, mědi, cementu nebo feroslitin, zařazených do kategorie 6, zaujímal druhé místo exportu s 16 % podílu. Třetí nejvyváženější kategorií bylo průmyslové zboží, jehož součástí bylo hlavně oblečení a obuv.

3.7 Rok 2009: Velká finanční krize

Evropská unie (EU) zaznamenala na poli integrace další úspěchy. V roce 2004 do EU přistoupilo 10 nových členských států⁷. Vstupu předcházela Smlouva o přistoupení k Evropské unii z roku 2003, jíž podepsali všichni stávající i budoucí členové EU. V roce 2007 následovalo v pořadí šesté rozšíření, kdy do EU vstoupilo Rumunsko a Bulharsko. V tomtéž roce se také podepsala Lisabonská smlouva, která po ratifikaci v každé členské zemi nabyla platnosti 1. 12. 2009. Tato smlouva upřesňuje smlouvu o EU a obsahuje změny v jejím fungování. Vyjednávání o této smlouvě byla velmi zdlouhavá, neboť svým obsahem vzbuzovala obavy státníků. Lacina a Ostřížek (2011, s. 83) mezi obávané klíčové faktory řadí „*posílení nadnárodního principu EU, nově získaná právní subsidiarita celé Unie, nově vzniklé instituce a upravené procedury přijímání legislativy*“. Zároveň dodávají, že se jednalo o další krok k politické unii. Ve většině zemí byla vyhlášena referenda a pouze Irsko Lisabonskou smlouvu zamítlo. Následně bylo vyhlášeno druhé referendum, kdy bylo dosaženo souhlasu obyvatel s přijetím této smlouvy.

Rok 2007 byl však pro svět znám nejen jako období vstupu dalších zemí do EU, ale zároveň se vyspělé státy po celém světě začaly potýkat s velkou finanční krizí. Tato krize postupně více či méně zasáhla ekonomiky zemí a v některých případech způsobila rozsáhlé škody, ze kterých se dané země vzpamatovávají dodnes.

Janáčková (2010) v souvislosti s touto krizí hovoří o třech jejích fázích. Dle ní v roce 2007 krize začala jako finanční problém, který pokračoval ekonomickou recesí a následně přešel do dluhové krize vlád. Tato krize každou zemi zasáhla jiným způsobem, je proto nutné zaměřit se jednotlivě na každý stát.

3.7.1 Irsko

Finanční krize začala v Irsku v roce 2008. Země byla do té doby považována za vzor vzrůstající ekonomiky. Označované období „keltské tygra“ tak tímto rokem skončilo.

Jak říká Kohout (2010), irská ekonomika od přijetí eura roku 2002 do roku 2008 zažívala neočekávaný boom úvěrů, převážně v oblasti nemovitostí. Tento boom ovšem ve skutečnosti znamenal úvěrovou bublinu, jež vyústila v cenovou bublinu na trhu s nemovitostmi. Ceny nemovitostí byly v roce 2007 pětkrát vyšší než v roce 1995. Autor zároveň upozorňuje, že od počátku finanční krize také probíhala deflace, která konkrétně na trhu nemovitostí znamenala znehodnocení zástav hypotečních úvěrů. Dle autora jde tedy o obrovský problém, neboť to vedlo ke zhoršení kapitálové přiměřenosti bank. Přitom kapitálová přiměřenost bank dle ČNB () *vyjadřuje vybavenost banky vlastními zdroji ve vztahu k rizikové struktuře aktiv, vybraných mimobilančních aktiv banky a k tržním rizikům. Je souhrnným ukazatelem, do kterého se promítají veškeré aktivity banky (rozvahové a podrozvahové)*

⁷ Těmito státy byly země: Česká republika, Slovensko, Slovinsko, Polsko, Malta, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Kypr a Estonsko.

i potenciální ztráty, které bance vyplývají ze znehodnocení aktiv (prostřednictvím tvorby opravných položek a rezerv).

Jílek (2013a, s. 384) uvádí: „V září roku 2008 Irsko reagovalo jako první země Evropy vyhlášením neomezených záruk na bankovní vklady. Vláda se zaručila za veškeré vklady v šesti největších bankách v zemi, čímž na sebe vzala závazky 440 mld. eur, tedy dvouapůlnásobek tamního HDP.“ Irská republika finanční krizi nakonec neustála a byla nucena spolu s dalšími 4 členskými státy (Řecko, Portugalsko, Španělsko a Kypr) požádat o pomoc ostatní státy v eurozóně a nakonec MMF. Kohout (2010) tvrdí, že závažnost irské krize je srovnatelná s finanční krizí Řecka.

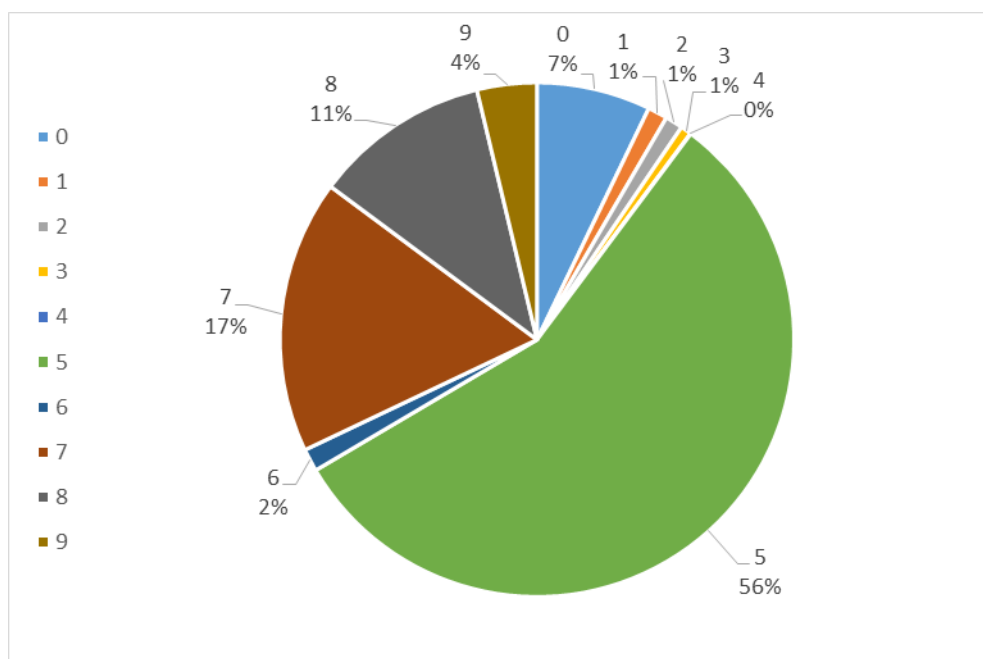
Hrubý domácí produkt Irska byl v roce 2009 (v přepočtu na stálé ceny roku 2010) 227,322 mld. USD. Oproti roku 2008 se jednalo o pokles o 4,57 % (The World Bank, 2017). Hodnota exportu zboží a služeb (přepočet na ceny roku 2010) v roce 2009 činila 216,335 mld. USD a jeho podíl na HDP byl 93,45 %. Přičemž vzhledem k roku 2008 hodnota exportu vzrostla o 4,65 % (The World Bank, 2017).

Tab. 19 Klasifikace SITC Irska v roce 2009

Třídy SITC		Vývoz v mil. EUR	
		Rok 2005	Rok 2009
0	Potraviny a živá zvířata	6 380	6 280
1	Nápoje a tabák	1 103	1 079
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	1 077	972
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	616	595
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	18	20
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	40 421	49 315
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1 755	1 245
7	Stroje a dopravní prostředky	23 150	15 081
8	Průmyslové spotřební zboží	9 066	9 702
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	3 586	3 296

Zdroj: Value of Exports by Commodity Group and Year (Central Statistics Office, 2017)

Grafické znázornění tabulky je patrné z obrázku č. 13:

Obr. 13 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2009

Z tabulky je patrné, které kategorie byly zasaženy velkou finanční krizí a které naopak navýšily svou hodnotu.

Pořadí jednotlivých kategorií zůstalo stejné jako v roce 2005, avšak vývoz zboží obsažený v kategorii 5, tedy chemikálie a farmaceutika, navýšil i přes probíhající krizi hodnotu z původních 40 421 mil. EUR na 49 315 mil. EUR. Podíl této kategorie na celkové vývozu zboží tak činil 56 %. Tento trend potvrzuje domněnku Erbenové (1998), která tvrdí, že právě tato třída obsahuje výrobky, které jsou i navzdory recesi stále žádané (odběrateli chemického či farmaceutického průmyslu jsou z větší části nakonec běžní občané, pro něž je např. z důvodu nemoci nákup tohoto zboží nevyhnutelný a neodložitelný).

Druhou nejvyváženější kategorií jsou nadále stroje a dopravní prostředky (kategorie 7) navzdory skutečnosti, že její hodnota poklesla z původních 23 150 mil. EUR na 15 081 mil. EUR a tvořila tak 17 % celkového exportu. Může to být zapříčiněno skutečností, že k nákupu a odběru těchto komodit je nutný kapitál či větší investice. V období recese se tak jedná o komodity, jejichž nákup může být odložen na dobu, kdy bude příznivější finanční situace.

Třetí kategorií stále zůstalo průmyslové spotřební zboží (kategorie 8) s hodnotou vývozu 9 702 mil. EUR, což představuje 11 % celkového exportu zboží. Ostatní kategorie, kromě nepatrného nárůstu ve vývozu olejů a tuků, zaznamenaly pokles své původní hodnoty z roku 2005.

3.7.2 Řecko

Řecko se ještě do roku 2007 řadilo mezi státy, jež zaznamenávaly rychlý roční růst HDP, avšak stejně jako Irsko, i Řecko upadlo do finanční krize. Jedlička (2016, s. 95) však vyjadřuje názor, který dle něj zapříčinil budoucí hlubokou řeckou krizi: „Řecko spíše využívalo finanční prostředky k podpoře okamžitého, krátkodobého, ekonomického růstu, nikoli k nastartování zásadnější restrukturalizace své zaostalé ekonomiky. Peníze Řeckem spíše protekly a Řecko se stalo předluženým státem.“ Lze říci, že finanční krize ze všech zemí Evropy nejvíce zasáhla právě Řecko, které se z jejích následků bude vzpamatovávat desetiletí (Klaus, 2015).

Jílek (2013b) uvádí, že koncem roku 2009 se může mluvit o řecké krizi vládního dluhu. Řecký veřejný dluh se vyšplhal na úroveň 175 % HDP. Baldwin a Wyplosz (2013) přiřazují krizím charakteristické rysy a to ty, že přicházejí pomalým tempem a vlády si jejich existenci nechtějí připustit, dokud se naplno neprojeví. O příčině hluboké řecké krize se Jílek (2013b, s. 228) zmiňuje takto: „Příčinou řecké krize byl špatný výběr daní spojený s obrovskými daňovými úniky, vysokým podílem šedého hospodářství a se systémovou korupcí a beztrestností elit v Řecku.“ Z uvedeného vyplývá, že Řecko se potýkalo se skrytými problémy již před samotným vypuknutím krize a právě tato situace osvětlila hloubku problémů řecké ekonomiky.

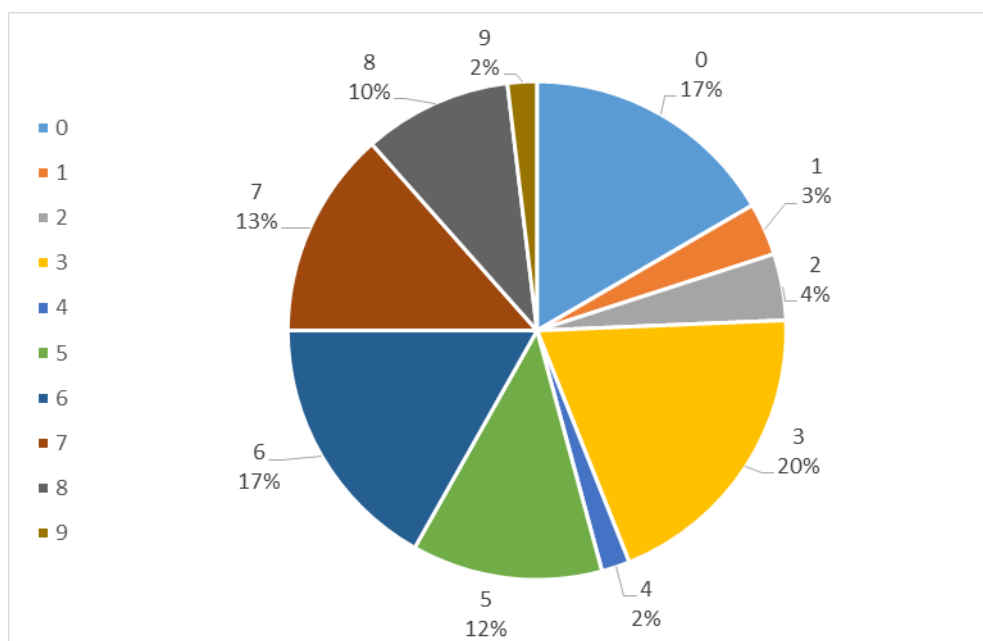
Ekonomické ukazatele roku 2009 byly následující (The World Bank, 2017): hodnota HDP (v přepočtu na ceny roku 2010) činila 316,733 mld. USD, přičemž jeho hodnota oproti předchozímu roku poklesla o 4,3 %. Hodnota exportu zboží a služeb byla 63,102 mld. USD a oproti roku 2008 jeho hodnota poklesla o 18,52 %. Podíl exportu na HDP byl pouhých 18,98 %.

Tab. 20 Klasifikace SITC Řecka v roce 2009

Třídy SITC		Vývoz v mil. EUR	
		Rok 2005	Rok 2009
0	Potraviny a živá zvířata	468	2 992
1	Nápoje a tabák	2 959	615
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	1 793	777
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	2 060	3 535
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	377	331
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	574	2 228
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	2 333	3 035
7	Stroje a dopravní prostředky	717	2 423
8	Průmyslové spotřební zboží	2 177	1 736
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	1 398	342

Zdroj: Trade and Services Statistics Division, Cumulative 2009 (Hellenic Statistical Authority, 2015)

Tabulka je procentuálně vyjádřena následovně:

Obr. 14 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2009

Nejvýraznější kategorií, která navýšila svou hodnotu z původních 2 333 mil. EUR na 3 535 mil. EUR, je třída 3 (minerální paliva a maziva) s podílem 20 % na celkovém vývozu zboží. Dle OEC se mezi vyvážené produkty řadí převážně petrolej (9,6 % celkového exportu). Druhé pořadí zaujímá kategorii č. 6 s hodnotou 3 035 mil. EUR (tržní výrobky tříděné dle materiálu) a tvoří 17 % celkového vývozu. Vyvážel se zpracovaný hliník (3,1 %), cement (1,1 %) či feroslitiny. Třetí pořadí si udržuje kategorie 0 (potraviny a živá zvířata) s hodnotou 2 992 mil. EUR. Podíl na celkovém vývozu činí 17 %. Země exportovala zeleninu (2,2 %), pšenici (2,1 %), sýry, pomeranče, ovoce aj.

Hrubý domácí produkt v tomto roce poklesl a stejně tak poklesla hodnota vyvážených produktů ve většině kategorií.

3.7.3 Shrnutí

Rok 2009 se do dějin nesmazatelně zapsal jako období hospodářských krizí, které postihly velkou část vyspělých zemí. Situaci dokresluje tabulka ekonomických veličin.

Tab. 21 Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2009

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	227,323	316,733
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	47 834	28 517
Roční růst HDP	- 4,57 %	- 4,3 %
Export zboží a služeb (ceny roku 2010, mld. USD)	216,335	63,102
% exportu z HDP	93,45 %	18,52 %
Roční růst exportu	4,65 %	- 18,98 %

Zdroj: The World Bank (2017)

HDP na jednoho obyvatele v roce 2009 bylo v Irsku 47 834 USD a v Řecku 28 517 USD. Irský produkt na obyvatele od minulého sledovaného období poklesl, avšak řecký se v přepočtu na obyvatele zvýšil (v roce 2005 činil v Řecku 27 700 USD/obyvatel). Propad irské ekonomiky v krizi v přepočtu na obyvatele byl strmější než řecký. Kohout (2010) přesto závažnosti krizí v těchto zemích srovnává. To se odráží i na podobném procentuálním propadu ekonomiky obou zemí, kdy irský produkt poklesl o 4,57 % a řecký o 4,3 % oproti roku 2008.

Vývoz zboží a služeb od roku 2005 taktéž navýšil v obou zemích svou hodnotu. Podíl exportu v Irsku na celkovém objemu HDP dokonce vzrostl z původních 79,58 % (rok 2005) na 93,45 %. V Řecku se naopak podíl zmenšil, a to z 21,31 % (2005) na 18,52 %. Přestože v obou zemích probíhala srovnatelná krize, irský export od roku 2008 navýšil hodnotu o 6,48 %, kdežto řecký export se snížil o 18,98 % (přitom ještě v roce 2008 zaznamenal řecký export roční růst o 3,47 %).

Ekonomiky obou zemí byly v obdobné recesi, avšak Irský export zaznamenával růst, kdežto hodnota řeckého exportu výrazně poklesla. Tato rozdílná situace může být ovlivněna položkami exportního koše, které dané země vyvážely a na které se jejich vývoz a výroba soustředily. Irsko nejvíce vyváželo komodity, na něž recese neměla vliv (Erbenová, 1998), kdežto řecké produkty nebyly v období krize ve světě konkurenceschopné a krize na jejich vývoz měla stejný dopad jako na celou ekonomiku.

3.8 Rok 2014: Současná situace

Rok 2014 je ve všech statistikách uzavřený a jeho ekonomické hodnoty tak již lze reprodukovat bez možnosti změny hodnot, proto byl vybrán jako poslední rok zkoumaného období. Rok 2016 ve většině statistik využívá předběžných odhadů a obdobně je na tom rok 2015, jehož hodnoty by se mohly ještě v některých případech změnit, přičemž část statistik také využívá předběžných výsledků.

Rok 2014 je již rokem, kdy většina zemí překonala finanční krizi a opět nastalo období ekonomického růstu. Vzhledem k dlouhotrvající recesi, při čemž v tomto roce ještě ekonomiky většiny zemí nedosáhly předkrizové úrovně, vystaly „euroskeptické“ tendence. Hodač, Lacina a Strejček (2014) uvádějí, že právě období recesí mají za následek menší integrační snahy a jsou spouštěčem eurosklerózy zemí. Objevily se otázky, zda má stále užší integrace EU a samotné setrvání v ní budoucnost. Malý (2016, s. 29) se k této problematice staví skepticky a říká: „Evropská unie, její orgány i vlády členských zemí by si měly ujasnit, co je skutečným cílem evropského integračního procesu – jestli je to vytváření stále užší Unie bez ohledu na důsledky, nebo řešení skutečných problémů členských zemí EU. Pokud si vyberou druhou možnost, měly by být schopny v případech, kdy se ukáže, že prohlubování integrace nevede k řešení problému či krize, učinit kroky k rozvolnění integrace. V tomto směru by mělo být upraveno i znění práva EU, aby nebránilo tomuto procesu.“ Autor tedy nezavrhuje užší integraci členských států, ale zároveň projevuje názor, že v případě integračního selhání by měl být v EU ponechán prostor na volnější spolupráci.

Reakce každé ze zkoumaných zemí byla na období krize jiná, proto je blíže popsána v následujících podkapitolách.

3.8.1 Irsko

Po vypuknutí světové finanční krize upadlo Irsko do hluboké recese. Míra jeho veřejného zadlužení vzrostla z původních 25 % HDP na 120 % hodnoty HDP v roce 2013 (Bydžovská, 2013).

V roce 2010 Irsko požádalo i finanční pomoc MMF. Byl mu poskytnut záchranný balíček ve výši 85 miliard eur, který byl podmíněn řadou reformních kroků. Šlosarčík (2015, s. 35) uvádí: „Irský program obsahoval seznam reforem, které se irská vláda zavázala zavést v letech 2011-13. Některé reformní kroky byly formulovány velice přesně – jako snížit hodinovou minimální mzdu o jedno euro nebo časový harmonogram pro zvyšování důchodového věku. Jindy byl reformní závazek formulován obecněji – jako „snížit počet zaměstnanců ve veřejném sektoru“ nebo změnit pásma sazeb daně z příjmu fyzických osob tak, aby výnos této daně v roce 2011 vzrostl o 945 milionů eur.“ Podstatnou roli v provádění reforem hrál časový harmonogram a následná kontrola. Reformní kroky byly v zemi úspěšné a Irsko postupně oživovalo ekonomiku. Program této finanční pomoci byl ukončen roku 2013 a Irsko se tak dostalo do pozice postupného splácení poskytnutého úvěru.

Jedlička (2015, s. 107) hodnotí poskytnutý záchranný balíček a říká: „*Irsko se vrátilo na finanční trhy a patří mezi jedny z nejkrediblnějších zemí. Je schopno vydávat dluhopisy za relativně rozumné výnosy*“. Nyní je irská republika na cestě za dalším ekonomickým úspěchem, který zapříčinilo efektivní provádění reforem v období krize a exportní politika Irska, která držela hodnotu HDP relativně vysoko.

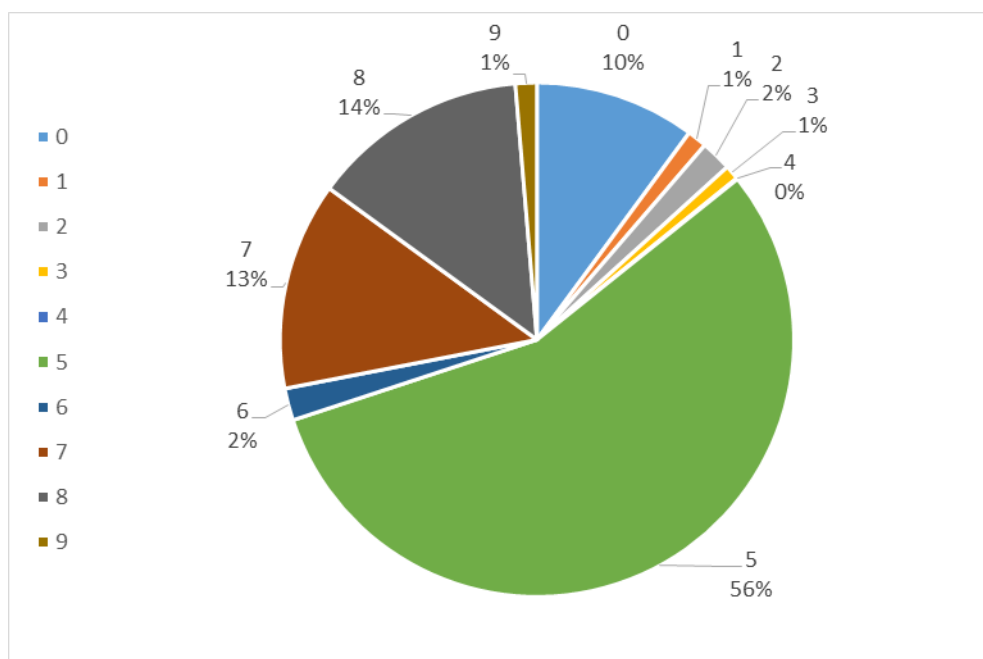
Hrubý domácí produkt v přepočtu na ceny roku 2010 byl dle The World Bank (2017) 239,953 mld. USD. Procentuální roční nárůst byl 8,46 %. Hodnota vývozu zboží a služeb činila 284,401 mld. USD a podíl na HDP byl 113,79 %. Roční nárůst hodnoty exportu byl 14,42 %.

Tab. 22 Klasifikace SITC Irska v roce 2014

Třídy SITC		Vývoz v mil. EUR	
		Rok 2009	Rok 2014
0	Potraviny a živá zvířata	6 280	9 351
1	Nápoje a tabák	1 079	1 147
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	972	1 795
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	595	847
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	20	62
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	49 315	51 569
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	1 245	1 871
7	Stroje a dopravní prostředky	15 081	12 100
8	Průmyslové spotřební zboží	9 702	12 628
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	3 296	1 248

Zdroj: Zpracováno dle Value of Exports by Commodity Group and Year (Central Statistics Office, 2017)

Tabulka je převedena do procentuální podoby:

Obr. 15 Procentuální zastoupení kategorií SITC Irska v roce 2014

První pozici si stále drží kategorie 5, jíž jsou chemikálie a farmaceutika. Původní hodnotu 49 315 mil. EUR navýšila na 51 569 mil. EUR a tvořil tak již 56 % celkového exportu zboží. Řadí se do ní vývoz heterocyklických sloučenin (14 %), léčiv (17 %), vonících směsí (7 %), vakcín, chemických sloučenin, hormonů aj.

Druhá i třetí kategorie je v obměněném pořadí. Druhou kategorií je vývoz produktů z kategorie 8 (průmyslové spotřební zboží) s hodnotou 12 628 mil. EUR a podílem 14 % na celkovém exportu. Dle OEC se sem řadí vývoz ortopedických pomůcek (4,1 %), lékařských nástrojů (3,8 %), či různých matematických a elektrických přístrojů. Vývoz zboží kategorie 7 (stroje a dopravní prostředky) oproti původní hodnotě poklesl na 12 100 mil. EUR a nově tvořil 13 % celkového exportu. Jedná se o vývoz počítačů (2,2 %), procesorů, počítačových součástek aj. Ostatní kategorie, kromě kategorie 9, zvýšily svou hodnotu (obzvláště kategorie 0 v oblasti zemědělství, která má svou tradiční, nezastupitelnou úlohu, tvořená převážně vývozem hovězího masa s podílem 1,9 %).

Navýšení většiny hodnot jednotlivých kategorií v tabulce odráží trend vzrůstajícího exportu a oživení ekonomiky země. Nedochází k výrazným změnám, avšak navyšování hodnot jednotlivých tříd je velmi pozitivním ukazatelem uzdravování ekonomiky z hluboké krize.

3.8.2 Řecko

Situace Řecka je od Irska odlišná. I přes skutečnost, že obě země byly zasaženy obdobným způsobem, řecká ekonomika si s krizí dlouho nedokázala poradit.

Roku 2010 se Řecko jako první ze zemí Eurozóny stalo žadatelem o finanční pomoc ze zahraničí za účelem odvrácení úpadku. MMF Řecku v roce 2010 poskytlo tříletý úvěr ve výši 110 mld. eur s úrokovou mírou 5,5 %. Půjčka byla podmíněna stejně jako v případě Irska, reformními kroky a opatřeními, jež by vedly k překonání krize. Jedlička (2016) uvádí, že existoval předpoklad návratu Řecka na finanční trhy a že nebude přetrvávat obava investorů z koupě státních dluhopisů. Avšak to se neuskutečnilo a v roce 2012 byl Řecku poskytnut druhý záchranný balíček v hodnotě 130 miliard eur kvůli strachu z bankrotu země. Záchranné balíčky taktéž obsahovaly reformní a tvrdá opatření ekonomiky, což se nelíbilo řeckému obyvatelstvu (tamtéž). Nová vláda vzešlá z předčasných voleb se později ujala vyjednávání s představiteli EU a MMF o lepších podmínkách poskytnutého úvěru.

Jílek (2013b) dodává, že ke konci roku 2010 se celkový řecký dluh vyšplhal na 325 mld. eur. Řecké banky držely 68 mld. eur a 52 mld. eur držely banky v eurozóně. Později vyšlo najevo, že řecká vláda falsifikovala údaje o stavu jejich ekonomiky a to už při samotném vstupu do eurozóny. Kohout (2011) říká, že právě tento problém vyvolal otázku, zda euro není pro řeckou ekonomiku příliš tvrdá měna. Zároveň se domnívá, že levnější měna by byla východiskem pro vyrovnání platební a obchodní bilance země. Poukazuje přitom na příklad Turecka, kterému během období recese depreciace liry pomohla.

V roce 2014 došlo k prvnímu mírnému oživení ekonomické aktivity. Hrubý domácí produkt v cenách roku 2010 (The World Bank, 2017) byl 244,865 mld. USD. Roční růst HDP dosahoval 0,35 %. Hodnota exportu zboží a služeb činila v přepočtu na stálé ceny 73,245 mld. USD a dosahovala 32,5 % HDP. Hodnota exportu dosahovala ročního přírůstku 7,75 %.

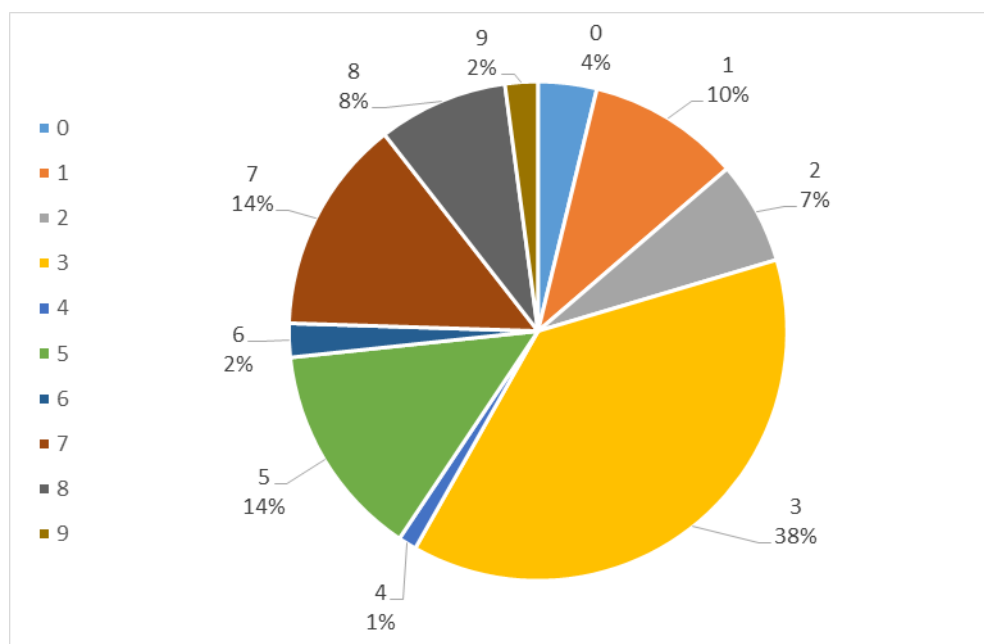
Pro dokreslení probíhající řecké krize je následně zmíněno pokračování vývoje situace. V roce 2015 proběhlo referendum o přijetí třetího záchranného balíčku, které však bylo obyvatelstvem zamítnuto. I přes tuto skutečnost však nakonec vláda byla nucena třetí balíček v hodnotě 86 miliard eur přijmout z důvodu nedostatečné hotovosti v řeckých bankách, která byla již dříve omezena mechanismem financování ze strany Evropské centrální banky. Financování bylo závislé na dohodě řecké vlády s věřiteli. K dohodě však díky zamítnutí záchranného balíčku nedošlo, financování bank tedy bylo omezeno a řeckým bankám docházela hotovost. (Jedlička, 2016). Nově přijatý balíček obsahoval ještě přísnější reformní kroky a tvrdší podmínky půjčky. Autor se obává, zda je však Řecko bude z dlouhodobého pohledu schopné dodržet. Budoucnost Řecka tak zatím zůstává otázkou.

Tab. 23 Klasifikace SITC Řecka v roce 2014

Třídy SITC		Vývoz v mil. EUR	
		Rok 2009	Rok 2014
0	Potraviny a živá zvířata	2 992	1 032
1	Nápoje a tabák	615	2 689
2	Suroviny nepoužitelné s výjimkou paliv	777	1 807
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	3 535	10 257
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	331	322
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedení	2 228	3 777
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	3 035	592
7	Stroje a dopravní prostředky	2 423	3 780
8	Průmyslové spotřební zboží	1 736	2 287
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	342	577

Zdroj: Trade and Services Statistics Division, Cumulative 2014 (Hellenic Statistical Authority, 2015)

Jednotlivé hodnoty tříd SITC jsou procentuálně vyjádřeny v následujícím grafu:

Obr. 16 Procentuální zastoupení kategorií SITC Řecka v roce 2014

V roce 2014 došlo k výrazné změně vyvážených položek. Nejvyšší podíl na vývozu má stále zboží obsažené v kategorii 3 (minerální paliva a maziva) s celkovým podílem 38 % na vývozu zboží. Výrazněji vzrostl vývoz zboží obsaženého v kategorii 7 (stroje a dopravní prostředky) a v kategorii 5 (chemikálie a farmaceutika), které se poprvé objevily na prvních třech místech v pořadí vývozu. Každá z těchto skupin tvořila 14 % vývozu země.

Export zboží obsaženého v kategorii 6 (tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu) a 0 (potravin y a živá zvířata) se naopak snížil. Kategorie 6 snížila svou hodnotu na 592 mil. EUR a nově tvořila pouh á 2 % vývozu. Pokles zaznamenala i kategorie 0 – z původních 2 992 mil. EUR na 1 032 mil. EUR.

3.8.3 Shrnutí

Stav ekonomik Irska a Řecka v roce 2014 zobrazuje následující tabulka:

Tab. 24 Shrnutí ekonomických ukazatelů v roce 2014

	Irsko	Řecko
Reálné HDP (ceny roku 2010, mld. USD)	239,953	244,865
HDP na jednoho obyvatele (ceny roku 2010, USD)	51 969	22 480
Roční růst HDP	8,46 %	0,35 %
Export zboží a služeb (ceny roku 2010, mld. USD)	284,401	73,245
% exportu z HDP	113,79 %	32,5 %
Roční růst exportu	14,42 %	7,75 %

Zdroj: The World Bank (2017)

Z tabulky je zjevné, že obě země vykazují známky oživení ekonomiky. V případě Irska, i vzhledem k úspěšnosti záchranného balíčku a striktního dodržování tvrdých reforem, se může mluvit o překonání krize. Vypovídají o tom i hodnoty růstu HDP, přičemž HDP na obyvatele se výrazně přibližuje předkrizové úrovni, kdy v roce 2005 činila 52 004 USD. Roční nárůst HDP je 8,46 %. Oproti roku 2009 navíc opět vzrostl podíl exportu na HDP a to z původních 93,45 % na 113,79 %. Zároveň se navýšily hodnoty většiny vyvážených položek dle kategorií SITC.

Řecké HDP po několikaletém poklesu opět vzrostlo. Meziroční růst činil 0,35 %. V případě Řecka však zatím nelze konstatovat úspěšnost opatření, jelikož stále probíhá čerpání záchranného balíčku. Přesto lze konstatovat, že Řecko významně navýšilo podíl exportu na HDP a to z původních 18,52 % na 32,5 %, přičemž procentuální růst byl 7,75 % (přitom ještě v roce 2009 se jednalo o meziroční pokles o 18,98 %). Tento vývoj by tak mohl být pozitivním ukazatelem řecké ekonomiky směřující k trvalému růstu.

Došlo k výraznější obměně složení exportního koše, kdy se do popředí dostává vývoz jiného zboží (produkty začleněné do kategorie 5 a 7).

4 Diskuze

Zkoumání vývoje struktury a objemu exportních košů zemí Irska a Řecka přineslo zajímavé poznatky. Ekonomiky obou zemí před vstupem a krátce po vstupu do ES zaostávaly za průměrem členských zemí. Obě země byly zároveň zaměřené na export zemědělské produkce a krize měly jak na Irsko, tak na Řecko obdobný dopad. Přesto se ekonomický vývoj včetně změn ve spotřebním koši významně lišil.

Pokud se zaměřím na položky, které Irsko vyváželo a využiji k porovnání klasifikaci SITC, již po roce 1973 je zjevná proměna ve vyvážených komoditách. Před vstupem země do ES figurovaly na prvním místě exportu položky zařazené do kategorie 0, 6 a 8, z nichž nejvíce vyváženými produkty byly produkty zemědělství – jednalo se hlavně o maso (hovězí) a výrobky získané z chovu zvířat.

Již po vstupu Irska do ES se ve vyvážených komoditách odráží změna zacílení exportu na nová odvětví, která byla spojená s přílivem zahraničního kapitálu. Mezi firmy, které začaly v Irsku investovat, se řadí například DELL, Intel, IBM, Hewlett Packard a další. Tato proměna byla patrná i v jednotlivých vývozních položkách. Do popředí vyvážených produktů se tak v roce 1981 dostala kategorie 7 – tedy převážně počítače a jejich součásti, která se v roce 1990 objevila na první příčce vývozu. Objem vývozu zboží z této kategorie byl vyšší než dlouhodobě stabilní vývoz potravin a živých zvířat.

V průběhu éry „keltského tygra“ dochází k další změně pořadí struktury vývozu zboží. Na první místo se dostává vývoz chemikálií a farmaceutik začleněných do kategorie 5. Podíl tohoto zboží na celkové hodnotě exportu Irska stále roste.

Před vstupem Řecka do ES figuroval na prvním místě vývoz tabáku a výrobků z něj, následován zbožím z kategorie 0, tedy vývozem potravin a živých zvířat. Vývoz potravin zaujímal obdobné postavení jako v případě Irska. Mezi nejvyváženější zboží patřily v Řecku také produkty obsažené v kategorii 6, tedy například surová bavlna, hliník nebo feroslitiny. Vstup do ES však neznamenal zásadní obměnu struktury exportního koše, z čehož lze usoudit, že nedošlo k výraznému přílivu zahraničního kapitálu. Země vyvážela především produkty zemědělství a nerostného bohatství. Teprve kolem roku 1990 se do popředí dostává vývoz průmyslového spotřebního zboží, tedy produkty obsažené v kategorii 8 (především oblečení a obuv). Na počátku 20. století se krátkodobě na prvním místě objevuje opět vývoz tabáku. Od roku 2009 až doposud figuruje na prvním místě vývoz produktů kategorie 3 (minerální paliva, maziva a příbuzné materiály).

Trend vývoje objemu a složení exportních košů se odráží i v ostatních ekonomických veličinách. Například podíl exportu na HDP v případě Irska vzrostl z původní hodnoty 35,10 % v roce 1967 na 113,79 % v roce 2014. Řecký podíl se navýšil z původních 9,94 % v roce 1967 na 32,5 % v roce 2014. Otevřenost zahraničního obchodu je tak pro irskou ekonomiku zcela klíčová. Hledání příčin těchto změn se odráží především v reformních krocích, ke kterým každá země přistupovala jiným způsobem.

Irsko již od samého začátku provádělo velké reformní kroky ve snaze o posílení ekonomiky země. Již premiér Lemass v roce 1973 nastartoval posun k oživení

ekonomiky, když dopomohl zemi otevřít se zahraničním investorům. Reformy zahrnovaly nejen obnovení vnitřní struktury země, ale zároveň usnadnily vstup pro příchod zahraničního kapitálu, což je, dle mého pohledu, zcela klíčový moment pro další vývoj Irska. Nízké bariéry obchodu, potenciál v podobě nevyužitých výrobních faktorů, vzrůstající příchod obyvatelstva po velké vlně migrace a především snaha plně se osamostatnit od historického vlivu Velké Británie – to vše ovlivnilo vývoj a směřování irské ekonomiky, jak bylo zmíněno v dřívějších kapitolách. V tomto smyslu se vyjadřuje i Erbenová a již v roce 1998 (s. 11) hodnotí, co stojí za úspěchem Irska: *„Zjednodušeně řečeno je líčení ekonomického úspěchu Irska popisem dvou koexistujících světů: stále ještě zaostalého, neproduktivního sektoru využívajícího převážně levné pracovní síly, který vlastní Irové a moderního, výjimečně produktivního a kapitálově náročného sektoru vlastněného zahraničními investory. Irská ekonomická politika byla specificky zaměřená na přilákání zahraničních investic a byla v tom obdivuhodně úspěšná. Zahraniční firmy jsou bezpochyby významným činitelem irské ekonomické transformace.“*

Řecko po svém vstupu do ES nepřilákalo zahraniční investory takovou měrou, jako tomu bylo v případě Irska. Nestabilní politická situace společně s neefektivním využíváním dotací od ES nevedla ke zlepšení řeckého postavení. Jak již bylo uvedeno, snaha řeckých představitelů o větší reformy, se nikdy nesetkala s úspěchem. Jedlička (2016) se zmiňuje, že peníze Řeckem spíše protékly a sloužily ke krátkodobému růstu ekonomiky, než k dlouhodobé restrukturalizaci systému.

Co tedy stojí za vývojem irského exportu a jeho úspěchům při řešení ekonomické krize? Odpověď podle mého názoru spočívá v zahraničních investicích.

Právě vstup zahraničních kapitálových investic, který ovlivnil objem a strukturu exportních košů ve zkoumaných obdobích Irska, je, dle mého názoru, klíčem, díky kterému irská ekonomika rostla a který se od vypuknutí krize v Irsku roce 2009 stal hlavním faktorem, jež zapříčinil, že země se z recese vzpamatovala a její ekonomika nyní opět roste. Důležitým faktorem je pak hlavně důvěra věřitelů v danou zemi. Bydžovská (2013) toto tvrzení dokládá následovně: *„V červenci 2012 se Irsko poprvé od září 2010 vrátilo na trh dlouhodobých státních dluhopisů. Vládní agentura pro správu státního majetku úspěšně prodala investorům obligace za celkem 5,2 miliardy eur (132 miliard korun). Výnos pětiletých dluhopisů činil 5,9 procenta. U obligací se splatností v roce 2020 dosáhl 6,1 procenta. Výše výnosu je tak zhruba na úrovni italských dluhopisů a pod úrovní dluhopisů Španělských, které už překročily kritickou hranici sedmi procent. I v roce 2012 pokračuje ozdravná kúra velkých irských bank, jejichž hlavním problémem zůstávají nesplácené hypotéky.“*

Irský premiér Kenny v roce 2013, řekl, že mezinárodní investoři opět začínají zemi věřit (Investiční web, 2013). To se odráží i ve zprávě, kterou zveřejnil portál Lidovky.cz (18. ledna 2014): *„Mezinárodní ratingová agentura Moody's Investors Service dnes zvýšila své hodnocení úvěrové spolehlivosti Irska o jednu příčku na stupeň Baa3, tedy zpět do investičního pásma.(...) Výhled irského ratingu dnes Moody's změnila na pozitivní, což znamená, že nepředpokládá v dohledné době jeho zhoršení. Společnost své rozhodnutí vysvětlila růstovým potenciálem irské ekonomiky a obnověným přístupem na finanční trhy. Úvěrový rating je důležitý pro investory, neboť jim*

ukazuje, jaká je pravděpodobnost řádného splacení úvěru. Má důležitý vliv na ochotu věřitelů příslušnému státu nebo společnosti půjčovat a také na podmínky půjčky. (...) První dluhopis, který země vydala od prosincového vystoupení z mezinárodního záchranného programu, se nedávno setkal s vysokou poptávkou investorů.“

The Economist Intelligence Unit Limited (2012, s. 2) uvádí výsledky studie, na kterou odpovědělo 315 světových respondentů (investorů). Studie se zaměřila na hlavní faktory, které stály za přílivem zahraničních investic do Irska. Zpráva ukazuje, že nejdůležitější irskou konkurenční výhodou je přístup na trhy EU, konkurenceschopná podniková daňová infrastruktura, jedinečná pracovní síla – jak domácí, tak zahraniční – a stabilní regulační rámec, který podporuje podnikání. Průzkum zároveň prokázal, že jedinečná obchodní nabídka Irska není jediným faktorem, který láká investory, ale jedná se o jedinečnou kombinaci všech výše uvedených výhod, které Irsko nabízí.

Všechny tyto skutečnosti ovlivňují současnou pozici Irska. Jak je doloženo, Irsko se z krize již vzpamatovalo a irská ekonomika zažívá růst, kdežto Řecko se, díky přijetí tří záchranných balíčků a neschopnosti dodržovat fiskální opatření, z krize dosud nevzpamatovalo a investoři zemi zatím nevěří. Bukovský (2016) se k tomu vyjádřil následovně: *„Zahraniční kapitál se ani rok od záchrany Řecka, v pořadí už třetí, do země nehrne. Naopak stále utíká, akcie řeckých firem jsou níže než v předvečer sjednání loňské dohody a sehnat peníze na finančních trzích je pro Atény obdobně těžké jako před rokem. (...) Ztráty a nejistá budoucnost lákají do země spíše než dlouhodobý kapitál krátkodobé spekulanty.“*

Vyřešení řecké krize je tak zatím nejisté. Investoři v Řecku spatřují riziko a v zemi neinvestují. Irsko se naopak díky důvěře věřitelů z krize vymanilo a ekonomika opět roste.

5 Závěr

Novodobé ekonomické dějiny zemí v Evropě byly značně ovlivněny integrační snahou států po ukončení druhé světové války. Obě země, Irsko i Řecko, se chtěly stát členy ES především z ekonomických důvodů. Na začátku integračního procesu byly považovány za země se slabší ekonomikou, jež zaostávaly za průměrem členských států. Dalším společným prvkem obou zemí byla ekonomika orientovaná na zemědělství. Rozdílně však nakládaly s přijímanými dotacemi od Společenství. Využívaly je v hojně míře, avšak rozdílný byl jejich postup v efektivním využití poskytnutých výhod.

Irsko se stalo otevřenou ekonomikou, jejíž ekonomika je tažená hlavně exportem. Řecká ekonomika oproti tomu zůstala nadále uzavřenější v oblasti zahraničního obchodu.

Jak úspěšná byla irská snaha o zreformování zahraničního obchodu již při samotném vstupu do ES, potvrzuje změna struktury exportního koše. Země se otevřela zahraničním investorům, kteří v průběhu let ovlivnili nejen strukturu, ale i objem exportního koše, jak dokládá tato práce. Zároveň se potvrzují slova Erbenové (1998), která zmiňovala, že právě investice v oblasti počítačů a farmaceutik jsou východiskem z krize v období recese.

Naopak Řecko se stále potýká s krizí a splácí záchranný balíček poskytnutý od MMF. V případě Řecka tak zatím nelze konstatovat úspěšnost opatření, jelikož čerpání záchranného balíčku je podmíněno striktním dodržováním pravidel. Z historického pohledu Řecko nikdy nebylo schopné dodržet reformní kroky a nakonec byla zvolena taková vláda, která se k reformním opatřením stavěla zamítavě.

Tato práce zkoumala vývoj objemu a struktury exportních košů na ekonomickou situaci států. Bylo doloženo, že tento vývoj úzce souvisí s politikou země v oblasti zahraničního obchodu, prováděnými reformami a důvěrou zahraničních investorů v trh země. Irsko se právě díky opětovné důvěře věřitelů dostalo zpět na finanční trhy a překonalo tak hlubokou recesi, ve které byla ekonomika po vypuknutí krize v roce 2009. K důvěře věřitelů přispěl především fakt, že země dodržovala podmínky poskytnutého úvěru a reformovala systém. Řecký přístup byl však již od počátku odlišný. Země byla politicky nestabilní a plánované reformy selhávaly. Země po celou dobu zkoumání vývoje exportu v letech 1967 – 2014 vyvážela obdobné produkty a exportní koš obsahoval i podobné zastoupení jednotlivých kategorií členěných dle SITC 4.

Cílem práce bylo zkoumání vlivu změn objemu a složení exportních košů Řecka a Irska na ekonomiku těchto zemí a posouzení, zda tento exportní vývoj může být indikátorem obnovení ekonomiky v případě krize. Zkoumání vývoje prokázalo, že skladba a objem exportního koše má vliv na celkovou ekonomickou situaci státu. Změna skladby však úzce souvisí se vstupem zahraničních kapitálových investic do země. Tento vstup je podmíněn důvěrou investorů ve stabilitu ekonomické situace a v nabízených konkurenčních výhodách trhu dané země. V případě vypuknutí recese jsou zahraniční investice klíčové k opětovnému oživení ekonomiky a mohou být východiskem z krize.

6 Literatura

- BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Přeložil Stanislav ŠAROCH. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4568-8.
- BYDŽOVSKÁ, Marie. Analýza problémů irských bank. In: *Ústav mezinárodních vztahů*. [on-line]. 25. 2. 2013 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/article/analyza-problemu-irskych-bank>
- Definice a vymezení high - tech zboží dle klasifikace SITC Rev. 4. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2017-05-1]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23193400/klasifikace_ht_zbozi_sitc.pdf/8403109e-438e-4d49-bf4f-0d64fb162f98?version=1.1
- ERBENOVÁ, Michaela. *Irský „ekonomický zázrak“ - poučení pro jiné?* [online]. Průhonice, 1998. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: www.lipa.cz/case_lipa_V_Irskocase.doc
- Encyklopedie EU: Lucemburský kompromis. *Euroskop* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/287/sekce/k-1/>
- Exports of goods and services (% of GDP). *The World Bank* [online]. 27. 4. 2017 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?locations=GR-IE>
- Exports of goods and services (constant 2010 US\$). *The World Bank* [online]. 27. 4. 2017 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.KD?locations=GR-IE>
- External trade and balance of payments: Statistical yearbook 1992: Recapitulation 1958-1991*. Eurostat, 1992. ISBN 92-826-4452-9.
- FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ, ed. *Rozšiřování ES/EU*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2003. ISBN 80-210-3041-0.
- FRANK, Jan. *Irsko*. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-294-5.
- GDP (constant 2010 US\$). *The World Bank* [online]. 27. 4. 2017 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?locations=GR-IE>
- GDP growth (annual %). *The World Bank* [online]. 27. 4. 2017 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=IE-GR>
- GDP per capita (constant 2010 US\$). *The World Bank* [online]. 27. 4. 2017 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?locations=GR-IE>
- HODAČ, Jan, Lubor LACINA a Petr STREJČEK. *Evropské křižovatky*. 2. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2014. Politika, Evropská unie. ISBN 978-80-7485-018-9.
- HRADEČNÝ, Pavel a kol. *Dějiny Řecka*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, 768 s. ISBN 80-7106-192-1.

- HRBKOVÁ, Jana. *Společenské vědy pro techniky: ekonomie, právo, politologie*. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5588-5.
- Hrubý domácí produkt (HDP): Metodika. ČSÚ [online]. [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_hdp
- Inflation, consumer prices (annual %). *The World Bank* [online]. 27. 4. 2017 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=GR>
- LACINA, Lubor a Jan OSTŘÍŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
- LACINA, Lubor, Petr STREJČEK a Petr BLÍŽKOVSKÝ. *Učebnice evropské integrace*. 4. přepracované a aktualizované vydání. Brno: Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-104-9.
- JANÁČKOVÁ, Stanislava. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. ISBN 978-80-86547-95-4.
- JEDLIČKA, Jan. Problémy eurozóny a jejich vliv na postavení EU v globální ekonomice. In: *Postavení a vztahy Evropské unie a USA v měnící se globální ekonomice: souhrnná publikace z vědeckopopularizační konference realizované v rámci projektu Podpora šíření poznatků výzkumu evropské integrace .. : Brno, 10. dubna 2015*. Praha: Newton College, 2015. ISBN 978-80-87764-04-6.
- JEDLIČKA, JAN. Co lze čekat od evropské ekonomiky v delším horizontu. In: *65 let od podpisu první integrační smlouvy: má Evropská unie budoucnost?: souhrnná publikace z vědeckopopularizačního semináře .. : Brno, 8. dubna 2016*. Praha: Newton College, 2016. ISBN 978-80-87764-06-0.
- JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice I: Peníze a platební styk*. Grada Publishing a.s., 2013a. ISBN 978-80-247-3893-2.
- JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika*. Grada Publishing a.s., 2013b. ISBN 978-80-247-4516-9.
- JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.
- KADEŘÁBKOVÁ, Anna a Václav ŽĎÁREK. *Makroekonomická analýza*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 80-86730-05-0.
- KLAUS, Václav. *Zápisky a postřehy z cest*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5744-5.
- KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2010. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-3583-2.
- KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi: Evropa na cestě do neznáma*. 3., rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-4019-5.
- MALÝ, Jiří. Ekonomický vývoj členských zemí EU v podmínkách prohlubující se evropské integrace. In: *65 let od podpisu první integrační smlouvy: má Evrop-*

- ská unie budoucnost?: souhrnná publikace z vědeckopopularizačního semináře .. : Brno, 8. dubna 2016.* Praha: Newton College, 2016. ISBN 978-80-87764-06-0.
- MOODY, Theodore W. a Francis X. MARTIN. *Dějiny Irska*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-656-7.
- MUSIL, Petr. *Globální energetický problém a hospodářská politika: se zaměřením na obnovitelné zdroje*. Praha: C.H. Beck, 2009. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-112-3.
- PLECHANOVÁ, Běla. 80. léta: Jednotný evropský akt (1985). *Euroskop.cz* [online]. [cit. 2017-04-23]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8888/sekce/80-leta/>
- Slovník pojmů. *Česká národní banka* [online]. [cit. 2017-3-15]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/obecne/slovník/k.html>
- STREJČEK, Petr. *Evropský integrační proces: distanční studijní opora: pro potřeby modulů Základy evropské integrace a instituce EU a Ekonomika a politiky EU*. Brno: Brno International Business School, 2016. ISBN 978-80-87255-68-1.
- SWEENEY, Paul. *The Irish Experience of Economic Lift Off: With a focus on the Contribution of Social Partnership and the Potential Contribution of Life-Long Learning*. Canada: Bishops University, 2004. [cit. 2016-04-22]. Dostupné z: http://www.peoplesvoice.ie/download/pdf/celtic_tiger.pdf
- ŠLOSARČÍK, Ivo. *Politický systém Irska*. Praha: Slon, 2007. Politické systémy. ISBN 978-80-86429-61-8.
- ŠLOSARČÍK, Ivo. *Irsko a krize: politika a ekonomika Irské republiky v letech 2008-2014 a jejich evropské souvislosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3151-6.
- ŠOBA, Oldřich, Martin ŠIRŮČEK a Roman PTÁČEK. *Finanční matematika v praxi*. Praha: Grada, 2013. Partners. ISBN 978-80-247-4636-4.
- Trade and Services Statistics Division: Imports - Arrivals, Exports - Dispatches for Intra EU Trade and Extra EU Trade in Value and Quantit, by Standard International Trade Classification (SITC 1) (Cumulative 2002). *Hellenic Statistical Authority* [online]. 2015 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.statistics.gr/documents/20181/985239/Imports+-+Arrivals%2C+Exports+-+Dispatches+for+Intra+EU+Trade+and+Extra+EU+Trade+in+Value+and+Quantit%2C+by+Standard+International+Trade+Classification+%28SITC+1%29+%28+Cumulative+2002+%29/4ff47e97-9b23-40ad-8c14-fc80dc725f68?version=1.0>
- Trade and Services Statistics Division: Imports - Arrivals, Exports - Dispatches for Intra EU Trade and Extra EU Trade in Value and Quantit, by Standard International Trade Classification (SITC 1) (Cumulative 2005). *Hellenic Statistical Authority* [online]. 2015 [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: https://www.statistics.gr/en/statistics?p_p_id=documents_WAR_publications_port-

let_INSTANCE_VBZOni0vs5VJ&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=2&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_VBZOni0vs5VJ_javax.faces.resource=document&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_VBZOni0vs5VJ_ln=downloadResources&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_VBZOni0vs5VJ_documentID=157111&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_VBZOni0vs5VJ_locale=en

Trade and Services Statistics Division: Imports - Arrivals, Exports - Dispatches for Intra EU Trade and Extra EU Trade in Value and Quantit, by Standard International Trade Classification (SITC 1) (Cumulative 2009). *Hellenic Statistical Authority* [online]. 2015 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.statistics.gr/documents/20181/985644/Imports+-+Arrivals%2C+Exports+-+Dispatches+for+Intra+EU+Trade+and+Extra+EU+Trade+in+Value+and+Quantit%2C+by+Standard+International+Trade+Classification+%28SITC+1%29+%28+Cumulative+2009+%29/1baa49ec-be50-484a-aab8-281d54d01428?version=1.0>

Trade and Services Statistics Division: Imports - Arrivals, Exports - Dispatches for Intra EU Trade and Extra EU Trade in Value and Quantit, by Standard International Trade Classification (SITC 1) (Cumulative 2014). *Hellenic Statistical Authority* [online]. 2015 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://www.statistics.gr/documents/20181/985944/Imports+-+Arrivals%2C+Exports+-+Dispatches+for+Intra+EU+Trade+and+Extra+EU+Trade+in+Value+and+Quantit%2C+by+Standard+International+Trade+Classification+%28SITC+1%29+%28+January+2014+%29/7ffd114b-20dd-4afd-be7a-ccaf35fda979?version=1.0>

Value of Exports (Euro Thousand) by Commodity Group and Year. *Central Statistics Office* [online]. 2017 [cit. 2017-05-08]. Dostupné z: [http://www.cso.ie/px/pxeirestat/statire/SelectOut/PxSort.asp?file=2017582358534173907TSA06&PLanguage=0&MainTable=TSA06&MainTablePretext=Value%20of%20Exports%20\(Euro%20Thousand\)&potsize=296](http://www.cso.ie/px/pxeirestat/statire/SelectOut/PxSort.asp?file=2017582358534173907TSA06&PLanguage=0&MainTable=TSA06&MainTablePretext=Value%20of%20Exports%20(Euro%20Thousand)&potsize=296)

Zakládající smlouvy: Smlouva o založení Evropského společenství (ES). *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8917/sekce/zakladajici-smlouvy/>

Zakládající smlouvy: Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (Euratom). *Euroskop.cz: Věcně o Evropě* [online]. [cit. 2017-04-24]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8917/sekce/zakladajici-smlouvy/>

ŽÍDEK, Libor. *Dějiny světového hospodářství*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-184-7.

Přílohy

A Klasifikace dle SITC

Tab. 25 Klasifikace SITC, Rev. 4

Kategorie	Popis	Podkategorie
0	Potraviny a živá zvířata	<p>00 - Live animals other than animals of division 03</p> <p>01 - Meat and meat preparations</p> <p>02 - Dairy products and birds' eggs</p> <p>03 - Fish (not marine mammals), crustaceans, molluscs and aquatic invertebrates, and preparations thereof</p> <p>04 - Cereals and cereal preparations</p> <p>05 - Vegetables and fruit</p> <p>06 - Sugars, sugar preparations and honey</p> <p>07 - Coffee, tea, cocoa, spices, and manufactures thereof</p> <p>08 - Feeding stuff for animals (not including unmilled cereals)</p> <p>09 - Miscellaneous edible products and preparations</p>
1	Nápoje a tabák	<p>11 - Beverages</p> <p>12 - Tobacco and tobacco manufactures</p>
2	Suroviny nepoživatelné, s výjimkou paliv	<p>21 - Hides, skins and furskins, raw</p> <p>22 - Oil-seeds and oleaginous fruits</p> <p>23 - Crude rubber (including synthetic and reclaimed)</p> <p>24 - Cork and wood</p> <p>25 - Pulp and waste paper</p> <p>26 - Textile fibres (other than wool tops and other combed wool) and their wastes (not manufactured into yarn or fabric)</p> <p>27 - Crude fertilizers, other than those of Division 56, and crude minerals (excluding coal, petroleum and precious stones)</p> <p>28 - Metalliferous ores and metal scrap</p> <p>29 - Crude animal and vegetable materials, n.e.s.</p>
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály	<p>32 - Coal, coke and briquettes</p> <p>33 - Petroleum, petroleum products and related materials</p> <p>34 - Gas, natural and manufactured</p> <p>35 - Electric current</p>

4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky	<p>41 - Animal oils and fats 42 - Fixed vegetable fats and oils, crude, refined or fractionated 43 - Animal or vegetable fats and oils, processed; waxes of animal or vegetable origin; inedible mixtures or preparations of animal or vegetable fats or oils, n.e.s.</p>
5	Chemikálie a příbuzné výrobky jinde neuvedené	<p>51 - Organic chemicals 52 - Inorganic chemicals 53 - Dyeing, tanning and colouring materials 54 - Medicinal and pharmaceutical products 55 - Essential oils and resinoids and perfume materials; toilet, polishing and cleansing preparations 56 - Fertilizers (other than those of group 272) 57 - Plastics in primary forms 58 - Plastics in non-primary forms 59 - Chemical materials and products, n.e.s.</p>
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu	<p>61 - Leather, leather manufactures, n.e.s., and dressed furskins 62 - Rubber manufactures, n.e.s. 63 - Cork and wood manufactures (excluding furniture) 64 - Paper, paperboard and articles of paper pulp, of paper or of paperboard 65 - Textile yarn, fabrics, made-up articles, n.e.s., and related products 66 - Non-metallic mineral manufactures, n.e.s. 67 - Iron and steel 68 - Non-ferrous metals 69 - Manufactures of metals, n.e.s.</p>
7	Stroje a dopravní prostředky	<p>71 - Power-generating machinery and equipment 72 - Machinery specialized for particular industries 73 - Metalworking machinery 74 - General industrial machinery and equipment, n.e.s., and machine parts, n.e.s. 75 - Office machines and automatic data-processing machines 76 - Telecommunications and sound-recording and reproducing apparatus and</p>

		<p>equipment</p> <p>77 - Electrical machinery, apparatus and appliances, n.e.s., and electrical parts thereof (including non-electrical counterparts, n.e.s., of electrical household-type equipment)</p> <p>78 - Road vehicles (including air-cushion vehicles)</p> <p>79 - Other transport equipment</p>
8	Průmyslové spotřební zboží	<p>81 - Prefabricated buildings; sanitary, plumbing, heating and lighting fixtures and fittings, n.e.s.</p> <p>82 - Furniture and parts thereof; bedding, mattresses, mattress supports, cushions and similar stuffed furnishings</p> <p>83 - Travel goods, handbags and similar containers</p> <p>84 - Articles of apparel and clothing accessories</p> <p>85 - Footwear</p> <p>87 - Professional, scientific and controlling instruments and apparatus, n.e.s.</p> <p>88 - Photographic apparatus, equipment and supplies and optical goods, n.e.s.; watches and clocks</p> <p>89 - Miscellaneous manufactured articles, n.e.s.</p>
9	Komodity a předměty obchodu jinde nezatříděné	<p>91 - Postal packages not classified according to kind</p> <p>93 - Special transactions and commodities not classified according to kind</p> <p>96 - Coin (other than gold coin), not being legal tender</p> <p>97 - Gold, non-monetary (excluding gold ores and concentrates)</p>

<https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=28>